

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

ОРГАН ДЕРЖАВНИЦЬКОЇ ДУМКИ

INDEPENDENT UKRAINE

Зміст

ЧІКАГО — НЬЮ ЙОРК — Ст. ПОЛ

РІК V. — ЧЕРВЕНЬ, 1952. — Ч. 6 (53)

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Др. Остап Грицай — Німеччина. Листа з Франції одержали. Справу полагодимо.

Ст. Срубіцький — Анґлія. Матеріяли використаємо в одному з чергових чисел.

Пан А. Н. В одному вірші пишете так:

За Неньку-Україну
Готовий я на бій,
І згинути бажаю
За рідний нарід свій...

а потім питаєте нас, чи в Вас є поетичний талан. Очевидно, що Ви його не маєте.

Пан В. К. Ню-Йорк. Пишете, що ми нічого не вдіємо, бо за Бандерою стоїть вся молодь і СУМА. Нас це не переконує. Маємо для Вас раду. Для усієї тієї молоді закупіть десь порядний транспорт перук, щоб позакривала собі лисини. Рівночасно — дістаньте формулу і порядну скількість еліксіру молодости. Бо ми є переконані, що цю „молодь" треба відмолоджувати, й поставити якусь межу в прийомі „молоді" до СУМА. Ми знаємо дядьків і батьків, що підшиваються під „молодь", хоч вони могли б зовсім добе бути наприклад членами ООЧСУ, і деякі з них є. Чого маємо себе дурити? Далі погрожуєте нам в листі: що Ви панове не маєте чого вертатися на Україну". Ми такі самі панове як і Ви: Ви в Бруклині, а ми в Чікаґо. Ваших погроз не боїмося. А Вам дай Боже, щоб Ви перестали тинятися по Бруклині й повернулися в рідний Пациків чи Підволочиська.

Пан Анатоль Денисенко — Чікаґо. В віровизнаневих питаннях займаємо націоналістичне становище. Воно українське і об'єктивне. Не бачимо потреби віроісповідної війни, і над явищами, на які звертаєте нашу увагу — боліємо не менше за Вас.

Пан О. Б. — Торонто. Ми погоджуємося з Вами, що всі сили демократичного українського табору, вже тепер спрямовані на ліквідування націоналістичного руху, а зокрема ОУН під проводом полк. А. Мельника. Не гірше за Вас знаємо, що в численних випадках збольшовані українські демократи і соціялісти коляборують з бандерівською партією та з УГВР-ою. Тим не менше ми повні доброї віри, що в цьому таборі наступить провірка позицій й екстремні діячі, тоталітаристи, в стилі проф. П. Феденка і дра О. Волинця не матимуть послуху в своїх партіях. Переможе вкінці таки здоровий національний і державницький глузд, толеранція й дух здорової демократії. До цих справ часто повертатимем на сторінках нашого журналу.

Пані проф. О. К. — Чікаґо. За обіцянку допомоги дякуємо. З радістю з неї скористаємо, і чекаємо.

Др. М. Данилюк — Сен Пол. Обіцянки не є журнальним матеріялом. Дякуємо й за них.

Проф. А. Січинський — Австралія. В дорозі — лист.

Місячник культури, політики і суспільного життя

Редагує Редакційна Колеґія.

Видає УКРАЇНСЬКА НЕЗАЛЕЖНА ВИДАВНИЧА СПІЛКА „САМОСТІЙНА УКРАЇНА, Винніпеґ — Сен Пол — Чікаґо — Нью Йорк.

Адреса Редакції і Адміністрації:

INDEPENDENT UKRAINE
10944 S. Wentworth Ave
Chicago 28, Illinois

Редакція застерігає собі право скорочувати рукописи. Рукописи на бажання авторів повертаються.

Передруки з „Самостійної України" дозволені тільки за поданням джерела.

Редакція містить теж дискусійні матеріяли, що є висловом думки автора, а не Редакції.

Статті підписані повним іменем авторів є їх особистими думками і вони не конче мусять висловлювати думки редакції.

ВІД АДМІНІСТРАЦІЇ

Ціна одного примірника в ЗДА і Канаді — 30 центів. В Англії і Австралії — 2 шилінґи. В інших державах рівновартність 30 центів в перечисленні на валюту даної держави по обов'язуючому курсі.

Передплата „Самостійної України" виносить річно:

в ЗДА і Канаді — $ 3;
в Англії і Австралії — 24 шилінґи;
в інших державах рівновартість $ 3 в перечисленні на валюту даної держави.

Independent Ukraine

Articles published on political, cultural and social topics.

Edited by Editorial Committee

Published by
UKRAINIAN INDEPENDENT PUBLISHERS LTD.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

РІК V. ЧЕРВЕНЬ, 1952 Р. Ч. 6 (53)

О. Ольжич

***

На небі хмара — вічність і світи
Коли палає захід золотий,
В моїй уяві: — в тріасовім морі
Вулькани, рифи і підводні зорі.

Як хмари купчаться в блакитній вишині,
Неначе мармури, холодні і ясні,
Я бачу статуї з відбитими руками,
Стару Гелладу і дорійські храми.

Коли-ж по небі вітер-варіят
Жене отари молодих ягнят,
То — диліжанси, Маркса просторіччя,
Наївне девятнадцяте сторіччя.

***

Ще слава Богу є такі
Дівчата, що тебе не схочуть.
Удар незримої руки
Що хвилі може нас заскочить.

Нехай заказана війна
Але і так цікаво жити
Любов — як гарпія вона,
А смерть і досі — смок неситий.

І всі ми, завжди, горючи,
Схвильовані і блідолиці,
З щитом на лівому плечі,
З мечем в напруженій правиці.

О. Теліга

ВІДВІЧНЕ

Н. Лівицькій-Холодній

Тремтить кохання на розквітлих квітах
В зітханнях вітру і на крилах співу,
В сльозах пекучих у ночі пролитих,
В стрілі образи і в пожежі гніву.

Заходить сонце — і відзвук мельодій,
Які від віку вся земля гуркоче,
Гарячий погляд, мов сміливий злодій,
Нам краде серце поцілунком в очі.

Тисячеліття залишились ззаду
Та в темні роки панування сталі
Тобі, Кохання, золоту лямпаду
Ми схоронили непохитно сталі.

Хай не тобі ми віддались до смерти,
А иншій Пані — Рідній і Єдиній —
Ніщо не може замінить чи стерти
Твій світлий образ у старій святині.

Душа горить — життя таке іскристе,
Забрати все! Себе віддати всьому!
Твоя ж святиня, мов незмінна пристань
Нам в диких буря буде тихим домом.

Минає час, щоб все могло зміниться.
Згубили лицарі колишню шпаду...
Тобі, Кохання, Золота Царице,
Ми заховали золоту лямпаду?

Др. Михайло Данилюк.

Два вожді - символ нової доби

„...Гряде нова доба. Її вже відчуває мерзлий кущ, нею наповнений байрак, село, фабричний комин.

І коли із пітьми десятиріч-сторіч крилатий сумнів ставить ще чоло очайдушному героїзмові питанням: Вмерти — чи жити для Тебе, Україно? Дубовий хрест чи лавровий лист? Сконати у відданости до Тебе — чи поконати у поривчастій надії і любови? Чи можна для Тебе вмерти тільки — чи як колись великий Божий і Чоловічий Син — смертю можна подолать?..

То Ти, Україно, чуєш у дусі нашої доби: — Жити, жити і творити, жити і розвиватись, жити і **поконати,** за лаврові лист і — коли треба — смертю смерть поконать!"

(Із „Повстанського Записника").

Удні Вождів ці рядки довелось ще раз прочитати із пошарпаного повстанського записника боєвих 40-вих років.

Нові доби приходять як новоформуючі чинники націй. Вони приходять коли їх очікують із тугою, або їх появу заперечують. Вони формують нове обличчя нової наростаючої лядини, переформовують націю, приносять нові вартости, байдуже, коли частина пересякнута консервативним способом думання перечить ириходові цієї доби. Так було із появою нових націй ранніх віків і раннього середньовіччя так було із появою ренесансу, доби думок французької Великої Революції. Весни Народів минулого сторіччя. Таким був прихід великих Кромвеля, Вашинктона, Наполеона, Бісмарка, Масарика — й сотні інших прикладів.

Доба позначається суперечностями. Вона раз в крові революції чи війни, раз у безкровній війні думок і понять, але все має на дорозі стовпи, в які стукається — на них надщерблюється, але й на них шліфується і невпинно формуючись — прямує вперед.

Так було зокрема із новими добами в нашій історії. Доба великого Богдана була позначена навіть Яремою. Доба Мазепи — була прикметною Кочубеєм. Доба Шевченка зазнала зараз же по народженні заперечень хаотичного Драгоманова. І врешті остання доба нового відродження й національної революції: символом її першого етапу стає імя С. Петлюри, що знаходить своє заперечення в національно-збунтованому Винниченкові; символом її другого етапу стає імя Є. Коновальця, що знаходить заперечення в носіїв утопійної т. зв. „реальної" політики.

Шлях живої нації позначається прогресом. Реґресивні елементи відкидаються нацією й, якщо вони залишаються в історії чи пам'яті нації, то тільки як остороги й чергові лекції історичної жостокости розвитку. Символи ж Богдана, Мазепи, Шевченка залишаються формуючими повсякчас, і позначають дану добу національного проґресу як абсолют і стрижень.

Сучасні два українські покоління виняткові двома прикметами: бути свідками зародку й розвитку і рівночасно бути носіями та виразниками нової української доби. Доби Національної Революції XX сторіччя. Доби переломової засадничо і нової своїми духовими вартостями та критеріями модерної нації зокрема.

Нація на порозі сучасної двом поколінням доби стояла у безприкладному становищі: ґеоґрафічно і політично вона була похована. Здеклясована внутрі, іґнорована на зовні.

І не тільки на глум всім матеріялістичним теоріям про повільне відмирання націй, але як доказ праґресивности та сталих вартостей їх — українська нація встає із попелу споминів про неї новою добою. Діється дещо більше: цей приклад відмирання і денаціоналізації перший стріляє в престол імперії. І ми маємо право, а то й обовязок, бути горді, що весна народів східньої Европи 1917 р. прийшла на українських баґнетах.

Як треба було сподіватись нова доба позначалась також суперечностями. Не будь їх, або були б вони меншими — Україна на той час була б поставила міліонову армію одного командування і захистила б свої границі. З народженням нового етапу, з більшою яскравістю виповзли пятна вікових окупацій і Велика Революція 1917 р. не завершила себе остаточно. Вона дала, одначе, яскраву леґальну форму і вклала потужний зміст у буття нації великими Актами 1918 і 1919 рр. Вона вививши націю в коло живих, поставивши її в ряд факторів світового значіння, завершила перший і основний етап Національної Революції.

Цей етап, що увінчався державністю в соборному маштабі, проходив різні варіянти, які сучасниками різно розцінюються включно до абсолютних для них понять. Одначе в історичному аспекті це були лише, і тільки варіянти. Вони можуть мати відгомін аж до сьогодня чи на дальше — одначе залишаються не стрижнем і поняттям, що формує цілу націю. Ця доба пронизує всі відмінки одною основною ідеєю: абсолютної суверенности нації. І в тому потуга доби, її розгін, досягнення і закономірний проґрес. І це вже був не міт-леґенда, що принаґідно згадувався, але жива ідея нації, центр біля якого кружляли більшими чи меншими еліпсами різні відмінки української думки.

Символом цієї центральної і провідної ідеї, понад голови менш чи більш забутих варіянтів, історія поставила Головного Отамана Симона Петлюру. Цього самого Головного Отамана, я-

кого його сучасники, зариті у вир боротьби варіянтів, не доцінили своєчасно. Цього самого Вождя Українських Збройних Сил, що вийшов поза межі військовика, зрікся всіх привілеїв догматичних політичних груп, що відчув голос і зміст нової доби і в повній своїй величности станув на службі основної ідеї аж до посвяти свойого життя включно.

Думати про нову добу — перший етап Національної Революції без її провідної ідеї повного суверенітету нації не можливо, як і залишається неможливим розглядання цієї ідеї без її усіблення — Головного Отамана.

І як пройдуть ще, і ще десятиріччя — історія у фіналі віднотує лише для себе факти про республіку, монархію, демократію, „тільки соціялістичну", форми парламенту, землю, волю і навіть сваволю... Незамінимим і основним фактором цілої доби залишиться відновлена із попелу забуття ідея живої суверенної нації, що запишеться історією прогресом української людини. І цю людину та ідею репрезентуватиме Головний Отаман С. Петлюра як символ початої доби. І це нотатка не „для історії" тільки — але для живої нації.

Повне завершення і реалізація ідеї закінчує дану добу. Наш етап революції 1917-20 рр. не завершив себе як замкнута цілість в перманентному прогресі нації. Він мусів, отже, продовжуватись, коли нація давала познаки життя і росту.

І коли здесяткованій і так нечисленній армії вирвано остаточно кріс із рук, коли закроєно нові терени для дальшої денаціоналізації, коли погнано в обійми концентраків сотні тисяч людей, коли розшматовано національний організм — ідея нової української доби вклинюється в нові обставини.

„Здобудеш українську державу, або згинеш в боротьбі за неї" — стає грізне мементо призначенням нового наростаючого покоління, що поруч вчорашнього вояка регулярної армії вглублюється в суть переломового історичного періоду нації. Не припадково і не із групових розраховувань повстає Українська Військова Організація, а згодом Організація Українських Націоналістів. УВО-ОУН задумані і реалізовані знов понад голови розрічникованих варіянтів української підокупаційної дійсности. Рухом, що мав переняти прапор впавшої регулярної Армії і продовжувати в політичній теорії й практиці ідею нової доби. Рухом, що не мав ніяких претенсій до привілеїв партійних торгів, але що мав амбіцію бути носієм ідеї суверенного українського думання і чину. Рухом, що не мав в основі гону за партійними кадрами, гону за партійні впливи в тих чи інших суспільних групах, за мобілізування крикунів партійних догм — але Рухом, що від основ аж до деталів мав принцип державного думання і дії, принцип носія ідеї суверенности, клич „Нація понад усе".

В підокупаційній дійсности, як протест до ворожого насильства і доказ життя амбітної нації, як заперечення всіх ворожих границь по Україні і як доказ дальшого розвитку ідеї повної духової суверенности розвивається модерний Рух, що започатковує і розробляє практичним ділом другий етап Національної Революції. У чоло Руху — як символ продовжуваної Революції стає полк. Євген Коновалець. Цей самий командарм Січових Стрільців, що як його великий попередник вийшов поза межі військовика своєю величиною, що зрікся всіх і не визнавав від початку групових догм в революційній і державній практиці, що вилинув понад голови горячих дрібних суперечностей гниючої політичної дійсности. Цей самий Вожд модерного українського Руху, який своїми політичними сучасниками різних варіянтів не був своєчасно доцінений і навіть неоцінюваний тимиж сучасниками в біжучих днях, через амбіцію групової догми, через скриту боязнь і почуття меншевартости. Цей самий носій ідеї модерної доби, що як його попередник склав життя в посвяту Нації із тієї ж самої ворожої руки.

І знову: думати про період після 1917-20 рр. без його провідної ідеї націоналізму неможливо. Ця ідея — в розвитку двох десятків років лягла промінем у всю українську діяльність, хоч і її різно називано. Вона пронизала і круто повернула навіть заскорузлі групові догми, що хоч офіційно бились проти ростучої спонтанно націоналістичної ріки, не зауважуючи самі коли попадали в духовий полон цієї ідеї. Нація понад усе, нація понад суспільні класи, держава понад партії і групи — цей пріоритет загальнонаціонального інтересу ліг згодом в основу думання і дії всіх варіянтів політичної практики. Суверенність нації, її повсякчасні вартости, вона сама як ціль, стають як центр біля якого оббігають різні політичні практики. З теплом чи холодом до офіційно проголошуваної націоналістичної ідеї — кожна українська людина поринала в духові рямки цієї ідеї, як спонтанної і живої, як універсальної і творчої, як духу біжучої доби. Революційна практика дала побіч своєрідної національної романтики — гарт. І живучість ідеї та революційний гарт були виставлені на пробу: коли в другій світовій хуртовині побіч чи замість групової догми треба було висунути кулак — на полі бою залишилась лише націоналістична ідея, якої навіть ворожий панцир і концентрак побороти були не в силі як ідейнога потенціялу нації.

І, якщо полк. Є. Коновалець стає Провідником організованих людських кадрів, що посвятили себе виключно модерній ідеї, він рівночасно стає символом цієї доби. Символом людини — носія Національної Революції.

І пройдуть знову і ще десятиріччя, і хтось в історії відмітить лише між іншим, або як мементо: про практику варшавських і подібних договорів, про парцеляцію панських чи монастирських земель в кабінетах, про бідняків, східняків і галичан, про філософію колгоспів, про планування концентраків із кількох боків в державі, якої ще не видно, про торги честю, ам-

біцією й кровю, і ще багато відтінків злоденного життя-будня, але —

пройде багато десятиріч і в історії — а в основному в живій нації — залишиться доба Національної Революції як знак проґресу, національного відродження, як доба модерного національного „Я". І символом одної ідеї, що позначає сучасну добу буде все дві постаті — два Вожді суверенної національної течії. Саме життя і національна логіка визначають вартости сталої історичної ваги. І в процесі означування вартостей ми вже перейшли період недоцінки Головного Отамана С. Петлюри, поставивши цю Постать незаперечною загальною волею як Вождя і символ доби І. Світової Війни і Революції. Ми вже проходимо цей період, коли також загальною волею всіх варіянтів визнаємо за постатю полк. Є. Коновальця Вождя Націоналістичного Руху у його найширшому значінні і символ продовження Національної Революції.

Два Вожді — один символ нової доби.

Вожді у модерному значінні цього поняття: ідейно-духові авторитети, репрезентанти суверенної національної ідеї. Постаті, що не вміщуються в групові чи класові доґми, але виросли в цілу ширину національного інтересу. Постаті, яких не в силі означити доґма чи торги — але визначуються силою доби. Провідники, що не повстають силою політруків чи поліційних загонів, але своєю духовою величністю, клонять голови мас не в страхові — а в пошані.

У Дні Вождів, в чергові дні сірого переходового будня український масив очікує появи і визнання чергової Постаті-Вождя, що стане дальшим символом незупинної ідеї Національної Революції. Вона прийде, бо всякий сумнів в цьому затирає наявний проґрес Нації. І вона буде продовжувачем сучасної доби. Сьогодня ще тінь полк. Коновальця дала наснагу рвучкому процесові від Закарпатського Зриву до Повстанського Руху — УПА. Взавтра це новий день і з ним третя Постать. Цієї самої духової субстанції і величини. І наш масив прийме її, як попередніх двох, щоб у ній бачити символ продовжуваної, ще не завершеної доби. І може — завершення.

У дні Вождів — поклін і звіт: доба іде безперебійно і з нею наш масив. Аж до кінця, до перемоги.

І за повстанським записником щойно...

„...там тоді ми відкладемо кріс зосмалений в боях. І Ти всміхнешся розкішная Дівчино-Україно, Ти кинеш цілий сніп свойого золотого радісного зору на нашії поляни, скелі і степи — і тут і там — де впадем ми, червоні маки зацвітуть у височу цілого кріса. І десь — тоді, як вдарять дзвони із дніпрових хвиль — в русяву пишну Твою косу ми вплетемо синії волошки з жита того поля, де лежать примерзлі юнаки.

Тоді підіймемо Тебе могучими юнацькими плечима у саму глубину небесної блакиті, щоб там на Тебе ліг Благословення Знак..."

В. Ш.

Історичні проблеми

З поміж численних проблем, що їх повинен доосновно розглянути й вирішити майбутній Конґрес Українців Америки, не всі матимуть істотне значення. Ще більш трагічним явищем минулого Конґресу було, й буде мабуть притаманне майбутньому Конґресові, що якраз на ці основні, засадничі й істотні проблеми, не буде нагоди звернути увагу. Ми свідомі вже сьогодні цього, що формалістичні проблеми займають велику частину часу, в якому повинен відбутися Конґрес й повинні знайти свою остаточну розвязку, численні, дуже важні проблеми нашої сучасности. Крім побутово-формальних, а притім і маловажних питань, ми знаємо й те, що в другу чергу, Конґрес буде потоплений повінню рефератів, привітів, та врешті офіційними і мистецькими виступами, що завжди у нас повязані з громадсько-політичним життям. Для більшости делегатів, що матимуть нагоду прибути на Конґрес, не буде ніякої нагоди для висловлення своїх думок, завваг, плянів. Якщо навіть п'ять відсотків присутніх делегатів матиме нагоду забирати голос, то це вже буде дуже добре.

Таким робом більшість делегатів Конґресу мусить вдоволитися слуханням рефератів, плесканням в долоні, й можливістю розмов з приятелями, що з різних кінців Америки приїдуть на Конґрес. Очевидно, що будуть це приватні розмови, поза діловим форумом Конґресу. Досвід дотеперішнього стилю життя нашої репрезентативної установи вчить нас, що ледви чи широкий загал американських українців матиме змогу, таки поправді колись, говорити власною мовою. Статут чи правильник досі вживаний, був якраз свого роду зброєю в цьому відношенні, а треба числитися з тим, і сподіватися того, що аранжери недалекого Конґресу, подбають і про те, щоб ті скромні привілеї української еміграції — обмежити й знищити.

Статут, що його досі вживано в системі УКК, був наприклад збудований дуже несправедливо, коли йде про участь товариств і організацій в цій-же системі. Поодинокі люди, платники Національного Фонду, тішилися тими самими правами й правом вибору, що й організації, начисляючі десятки чи сотки членів. Для створення Філії УКК вистарчало якійсь одній Організації привести всіх своїх членів-платників УНФонду, щоб вони створили управу такої Філії й у ній

безкарно рядилися. А при тому, організації й установи, які висилають на основуючі збори своїх представників, можуть мати вдесятеро більше платників УНФонду, чим ті платники Фонду, що з доручення своєї організації прибули на збори й віддали свої голоси, рівновартні голосам кількох організацій. Несправедливість тут ясна, і вихід одинокий. Або Філії УКК творитимуть на базі членів-платників Фонду, або на базі товариств, установ та організацій, теж членів і платників УНФонду.

Ще більш нерозбірчивою як дотеперішній статут, є політична лінія Українського Конґресового Комітету Америки, зокрема в питаннях, що відносяться до правового розподілу політично-державницьких проблем українського народу та його еміґрацій. Невдалі спроби дра Миколи Чубатого в тому відношенні настільки суперечні собі й хаотичні, що вони не можуть служити навіть суроґатом для майбутнього вирішення цієї проблеми. В численних випадках собі зрозумілих і вигідних, Др Чубатий обстоює дивоглядну тезу суперамериканізму й ізоляції життя української еміґрації в Америці від державно-політичних змагань українського народу, щоб в іншому випадку, забуваючи про попередні аполітичні заяви й декларації, явно вмішуватися в державницько-політичні проблеми, які згідно з попередніми твердженнями не мають відношення до УКК.

Тенденція тут видна і явна. В випадках, коли наприклад іде, про визнання єдиного і законного українського уряду в образі Української Національної Ради, то Др Микола Чубатий є американцем і добрим громадянином Америки. Коли ж іде про УГВР, про давання її допомоги, та про визнання її представництвом українського народу, тоді Др Микола Чубатий є знавцем дійсности в Україні, революціонером і українським діячем, та спрямовує українське політичне життя американських українців в явно партійне русло. Подвійна бухгалтерія тут не годиться й варто буде учасникам Конґресу переглянути вартість позицій занятих в цьому відношенні сучасною діючою Екзекутивою УКК.

Це правда й сперечатися годі, що більшість учасників Конґресу, його черен і основа, це давноосілі тут українські еміґранти. Ми раді цьому і так є добре. Треба тішитися, що в української еміґрації є так багато серця, зрозуміння й доброї волі, коли йде про допомогу Україні. Та ми не бачимо поважнішої причини й не бачимо тимбільше причини для страху за те, що десь в якомусь моменті, лінія Українського Конґресового Комітету, може схреститися з інтересами Америки, й тоді б вона стала незаконним і непобажаним явищем. Еміґрація — польська і жидівська прекрасно вміють погоджувати американський патріотизм з патріотизмом країни свого походження. Вся Америка сьогодні обклеєна закликами жидівських організацій, що збирають в Америці тристапятьдесять міліонний фонд на допомогу Ізраілеві. Навіть даватимуть за бонди 3 і пів відсотка річно.

Ми теж не бачимо причини, щоб українська еміґрація в цілому, не йшла тими самими дорогами. І так, без ніякої шкоди для Америки, без шкоди для суперамериканізму, ми вважаємо можливою найдальше посунену участь американських українців в визвольних змаганнях України. Очевидно, що цього зробити вони не можуть, безпосередньо, чи почерез визнання УНРади своїм національним урядом. Це неможливе, бо всім ясно, що урядом переважаючої більшости американських українців є уряд Америки, так як є він добрим урядом і для інших походженевих груп, — для поляків, жидів, ірляндців. Та втім, нема іншої ради, а Конґрес Українців Америки мусить визнати один державно-національний центр українського народу. Мусить визнати, й представляти перед урядом Америки й іншими урядами західної півкулі, один репрезентативний український чинник, та мусить сам помагати й виєднувати допомогу для цього чинника. Сам Український Конґресовий Комітет немає і мати не може прерогативів українського уряду, чи представництва українського народу. Він може виступати в обороні прав українського народу, й може виступати тоді від імені української еміґрації в Америці. Інша форма виступів, ані правно, ані логічно-необгрунтована. На злобу дня, наші думки тут висловлені, є теж думками Дра Миколи Чубатого, чи радше одною з численних нелогічних, хаотичних і собі-суперечних думок.

Коли ми кинули твердження, що УКК мусить визнати якийсь чинник державно-національним виразником змагань українського народу, то в дальшому мусимо розглянути, хто на нашу думку таким чинником є і може бути.

Очевидно, й інакше бути не може, що таким українським чинником, який має правні і моральні якості державно-національного центру, є Українська Національна Рада з її Виконним Органом. Крім традиційно-правових моментів, за нею промовляє й те, що вона вже сьогодні є виразником більшости українських політичних течій в Україні й поза нею.

І тут зокрема на терені УКК схрестилися впливи і думки двох концепцій ставлення української визвольної проблематики. В противагу Українській Національній Раді появилася УГВР, з тим, що УКК вважав потрібним попирати обі установи. Пішов УКК таким чином по лінії двоподілу українського життя, й апробував присутність в українському світі двох осередків з однаковими правами. Ще гірше, що цю концепцію з двома урядами одного поневоленого народу, пропагував УКК в чужинецькому світі.

Та в час, коли Українська Національна Рада зуміла сполучити традиційне історичне минуле з революційною сучасністю, то ледви чи УГВР відповідає якимнебудь подібним вимогам. В першу чергу УГВР є партійним твором одної бандерівської партії. В другу чергу УГВР має стільки само, якщо не менше прерогативів „краєвости" що Національна Рада.

І тут має місце знову одна з істних проблем, що їх мусітиме Конґрес Українців Америки розвязати. УГВР і її пропагатори дбають перекона-

ти український загал, що УГВР це буцімто сучасний, з України делегований на чужину український уряд. Якщо примінити до цього твердження засаду ч. 1 проголошену п. др. Миколою Чубатим, про невтручування УКК в українські проблеми й американізм, то УКК не сміє брати цих моментів під увагу, бо це вже внутрішна справа українського народу в Україні й його сучасної політичної еміґрації. Якщо приняти до уваги другу концепцію дра Миколи Чубатого, про втручування УКК в державницько-політичні справи українського народу й його еміґрації, тоді УКК не сміє визнавати двох центрів, і мусить заняти виразне становище, та відкинути подвійну бухгалтерію — одну для УНРади другу для УГВР.

Ми й тут знаходимо найбільш реальний вихід, вихід, що доосновно вирішить цю складну проблему.

Здебільшого бандерівці, УГВР і їхні партійні поплентачі, переконують себе і український загал, що вони всі не є на еміґрації, а вони є в „краю" і говорять до нас буцімто звідтам, з України. Ясно, що це подібне нам на викликування духів чи іншого роду чаклування. Ми можемо на Конґресі УКК брати до уваги лише дійсність сперту на тверді життєві факти. А ця дійсність без найменшого сумніву говорить, що п. Степан Бандера говорить до нас з баварських гір, о. Гриньох з Мюнхену, п. Микола Лебідь з Бруклінських бруків і т. д. і т. д. Не в кращому положенні від своїх провідників знаходяться і партійні бандерівські кадри, що говорять до нас не з України і не з „лісу", а говорять в Америці до нас, від імени своїх партійноприналежних проживаючих не в Пацикові, а в Брукліні, в Чікаго, й інших прекрасних містах Америки. Це є те реальне і вловиме, що ми бачимо, з ким стрічаємося і говоримо, й кого врешті на основі членських списків ООЧСУ і СУМА та сателітних організацій — можемо навіть порахувати. Іншими словами це є та українська „синиця в жмені", що її ми не сміємо проміняти на журавля в небі, тобто на нереальну, невловиму й фіктивну УГВР. Та врешті й УГВР є сьогодні там само де УНРада, тобто на еміґрації, і її як кожну іншу еміґрантську організацію, треба поставити в чемний рядок інших еміґрантських організацій.

Коли ми вже вияснимо Бандері, що він в баварських горах, Я. Стецькові, що він в Канаді, а М. Лебедеві, що він в Брукліні, а не в „краю", тоді вирвавши їх з галюцинацій, ми осягнемо реальну базу, на якій можемо зговоритися в кожному відношенні. Очевидно, рядових партійних бандерівців треба теж переконати, що вони як і їхні партійні провідники, не є в „краю" і не є „воюючою" Україною, а є вони як і всі інші, сірими українськими еміґрантами заробляючими в поті чола скромні центи в американській індустрії чи на фармах. Бо цинічно-хворобливе уявлення провідників еміґраційної бандерівської партії перенеслося на партійний бандерівський загал, і ті люди з недоступної височини „краю" й „воюючої" України, на всіх дивляться з погордою та не проявляють доброї волі в напрямі знайдення спільної мови з рештою українців. Переконавши бандерівців, що вони нічого більше — а еміґраційна партія, нема найменших перепон для цього, щоб з ними, мешканцями Брукпину, Пасайку і Чікаго — говорити. Рахуючи їхні сили, фактичну пропорцію і дійсний вклад в українсько-американське життя, ясно, що бандерівці мають право бути заступлені в УКК, бо вони є присутні і видні нам, та ніхто не сміє відмовити їм право на існування в нашій еміґраційній дійсності. З неприсутними Конґрес не може говорити. А з присутними і всюдисущими бандерівцями — мусить і повинен. Реальна база знайдення спільної мови з бандерівською еміґраційною партією і її прибудівками, сперта на фактичних і видних життєвих моментах, це на нашу думку єдиний, оправданий вихід з положення.

Та доки творитимуть враження Бандера й Лебідь, що вони говорять з „краю" і від імени „воюючої України" а інші еміґранти мешкаючі в Брукпині і в Баварії цього права не мають, тоді ясно, що УКК йтиме щораз більше і далі в сліпу й безвихідну вулицю.

Неменше важною за привернення з непритомного стану бандерівської партії до життя, є проблема спільних обов'язків, й виникаючих з обовязків прав. Всі навіть найменші твори політичного характеру, мусять ввійти в систему УКК. Правда, наголос і сучасний статут УКК дискримінує політичні організації в цьому відношенні, а майбутній статут, напевно піде по дорозі цілковитої елімінації політичних організацій з системи УКК. Він піде по дорозі цілковитої переваги „братських" організацій. Випадково нам пригодилося бачити проєкт такого статуту, й від нього віє жахом скомплікованости, дискримінації й нетолеранції. Людину оцінює той статут не за особистою вартістю, а за критерієм приналежности до братської організації. Факт дискримінуючий в сучасному світі, при сучасному розвитку демократичної думки, й при факті могутніх приготувань вільного світу за вдержання своєї волі. Тимбільше прикрий це факт, що ми так багато разів можемо читати облудні заяви окремих політиків і діячів, про „аполітичність" і всеукраїнство тієї чи іншої організації.

Виходить, що численним українським організаціям, установам, товариствам доведеться брати участь в несенні обовязків, отже матимуть вони лише щасливу нагоду піддержувати УКК своїми пожертвами, не несучи почерез своїх представників фактичної співвідповідальности за політичну лінію УКК, його працю й плянування.

Явище несправедливе і дискримінуюче широкий український загал. Така капралізація українського життя, й поділ суспільства на упревілейовані й неупривілейовані верстви — може чого доброго викликати двоподіл українського життя в Америці, тобто речі, що всі ми її собі не бажаємо, й якої боїмося.

Якже цьому запобігти? Статут не може бути збудований лише в догоду певним людям, кру-

гам, товариствам. Нашою остаточною ціллю є все-жтаки координація всіх українських сил в одному осередку, а в нашому випадку під прапором УКК. й тому треба відшукати дороги для погодження суперечностей, шляхи які б нікого не кривдили, і які б створювали можливою участь всіх українців в кермуванні своїм життям.

Та чи так буде? Чи не прийдеться з трівогою приглядатися підготовці й ходові Конґресу. Ми вже раз підкеслили на сторінках нашого журналу, що виростає дедалі більша пропасть між широкими кругами українського громадянства й певними кругами зарозумільців, що не оглядаючися на нікого й на ніщо, йдуть по шляху задоволення своїх амбіцій, та вперто вводять в життя свої нежиттєві й абсурдні „лінії".

Ми боїмося, щоб в місце „демократії" про яку так багато вчить нас п. проф. М. Чубатий, в наше життя не вкрався терор. За наші добрі інтенції й щирі поради, ми знаємо це, на нас накинуться мокрим рядном. Та ми одначе не боїмося проголошувати свої думки явно й без решти, не дивлячися на спроби усунути конструктивну критику з українського життя в Америці. Стаття „На розпутті", що в свій час появилася на сторінках нашого журналу, ще й досі править певним людям за причину дискримінаційних витівок, в сторону редактора журналу. А це не годиться, і ця гра в піжмурки користи не принесе. Через це, що ми не маємо „дванадцять міліонів" відбирати нам свободу слова ніхто не може, й ми будемо за ці, Богом дані права, змагатися. Стоячи на засаді співучасти і співвідповідальности всіх членів спільноти за долю спільних установ і справ, будемо змагатися за знайдення й скристалізування спільної вісі української дійсности. Бо вісь спільного існує й животворить всю нашу спільноту, незалежно від течій які презентуємо і думок, що їх голосимо. Тільки мусимопробити ще й кинути в безодню, те все, що стоїть на дорозі до шляхотної, щирої й тісної співпраці всіх українців. Потреби визвольної української боротьби є тією віссю, довкруги якої ми сходимося. Вона незломна й лишатиметься все, й для нас усіх, символом єднання.

Інші проблеми відходять в тінь, включно з претенсіями еміґраційної бандерівської партії на уряд й посади в майбутній, ще сьогодні поневоленій Україні.

Зайвий фронт

Крім безлічі нерозвязаних ще досі проблем нашого українського життя на еміґрації, будні принесли нам ще одну, зовсім, непотрібну. Повстає на наших очах зайвий фронт, що розвивається тим разом по лінії віроісповідних непорозумінь. Небезпека створення такого фронту, загострення протиріч такого фронту, й врешті покинення українства в віроісповідній війні — все це нам очевидне. Але, таксамо очевидне, що такий фронт сприяє нашим ворогам, що намагаються розложити нас з нутра. Нам здається, що віроісповідна війна, може, коли вона розвинеться по лінії бажань ворогів, відограти погубну ролю. Вона може відвернути нашу увагу від власних нашій добі, визвольних завдань і інших сутніх питань сучасности. І цього хоче ворог. І тому віроісповідна війна не носить в собі ніякого залежня корисности в сучасному чи майбутньому. Навпаки, така війна найбільш неґативне явище, з усіх можливих, що можуть нам трапитися в нашому положенні.

Постава українського націоналізму до українських церков відома. Вона наскрізь позитивна. Виходячи з цього, ми раддіємо ростом і розвитком українських церков, незалежно від віровизнання притаманного кожній зокрема церкві. Двадцяте століття зовсім не сприяє віровизнаневим війнам. Воно яскраве своєю толерантністю. Ісус Христос, кладучи основи віри, світосприймання, моралі й етики, оснував їх на найбільш трівкій і досконалій заповіді любови: „люби ближнього свого як самого себе" „не чини другому що тобі не миле" „хто свого ближнього ненавидить — ненавидить Бога". Він сам був живим прикладом і втіленням цієї заповіді, в свойому житті й своєю смертю. Навіть на хресті, в обличчі мук і тілесної смерти.

Було б зневагою Христові й Його наукам, коли б ми заступали заповіді Його — заповідями власними.

Українські церкви можуть поруч себе існувати, з собою співпрацювати, розвиватися, — плекаючи культ христіянської любови й віри в заповіді Божій.

Для нас історія українських церков, є частиною історії нашого народу. Вона велика, багата на події, й врешті мученича, як може жодна історія христіянських церков, за виїмком римської церкви при цісарях-поганах. Ми були б злими христіянами і українцями, якщо б не згадали довгого, мученичого шляху, що ним пройшла Українська Автокефальна Православна Церква з Митрополитом Василем Липківським на чолі. Ми не входимо у внутрішні — скомпліковані відносини в церквах, бо це внутрішня справа церковної гієрархії. Нам важна проблема віри, христіянської моралі, етики, почувань. Ми не можемо пройти мимо героїчної й мученичої історії Української католицької церкви, зокрема в останньому десятилітті. Обі церкви таким чином виросли до гідної й відповідальної ролі в нашому національному житті. Ми не зупиняємося на

минулому, бо воно для обох церков рівно трагічне. Виходимо з існуючих у житті фактів. А таким фактом є, існування й діяння українських християнських церков. Для жодного народу, що також має різні християнські церкви — не є це траґедією. Не повинно це бути траґедією й для нас. УАПЦ переживала й відбивала безупину ворожий натиск Москви, й опір українського православного духовенства гідний признання й подиву. Цей опір перемінився був в мужню оборону церкви й народу. Митрополити Петро Могила, Йосип Нелюбович-Тукальський, Дмитро Туптало, Архимандрит Мелхиседек Значко-Яворський, Архиєпископ Теофан Прокопович і безліч інших провідників церковного життя України, є тими наріжними каменями, що створили міцну основу, на якій виріс героїзм Митрополитів: Василя Липківського і Миколи Борецького. Те саме ми можемо сказати і про ролю Української Католицької Церкви в житті українського народу. Вона теж стала твердинею національного життя, й одним з найважніших рушіїв національного відродження. Постаті оо. Устияновича, Могильницького, Шашкевича, Головацького, врешті о. Степана Качали, — говорять самі за себе. В сучасному ввесь єпископат Української Католицької Церкви пройшов найбільш тернистий шлях. Історія відродження Західної Церкви пройшовшлях. Історія відродження Західної України — це історія українських священничих родів.

Не бачимо перешкод, щоб українські церкви дружно й мирно співжили. І це все без будьякої шкоди для будьякої церкви. Нема причини і потреби усунення котрої небудь з українського життя. Завертати історію в середнєвіччя ми не маємо потреби. Для українця-християнина, не сміють існувати релігійні проблеми в загостреному вигляді. Вони давно, ці проблеми, не повинні бути предметом гарячкових дискусій та непорозумінь.

І ось, останні такі непорозуміння виникли на тлі гасел, поміщених в Українській Загальній Енциклопедії. Ці гасла подані в другому томі Загальної Енциклопедії, випуск 8-ий. Автори й редактори Загальної Енциклопедії, особливо розділу про церкву (здається проф. М. Чубатий і проф. Н. Василенко-Полонська) переочили факт, що відомості про Українську Православну Церкву, повинен був подати, провірити й апробувати провід тієї церкви. Провід той видний сьогодні й відомий. Наукова інституція, та ще така як Наукове Товариство імени Т. Шевченка, мусить подавати в своїх наукових виданнях — чітко наукові й об'єктивні відомості. Українська вільна наука не сміє й не повинна бути втягнена в фарватер віроісповідних непорозумінь, й не сміє причинятися до загострення віроісповідних відносин. Пояснення тут, що перешкодою для уточнення інформацій поданих в розділі „Церква" був час, простір, відсутність наукових сил, тощо — тут не стосується. Ми знаємо, що ЗЕ приготовляється не від сьогодні, і що для вияснення точности відомостей розділу „Церква", потрібно було найбільше один місяць, навіть, якщо б прийшлося вияснення збирати при допомозі пошти. Тому ми дивом дивуємося проводові Наукового Товариства імени Шевченка, що він допустив цей недогляд, і так дуже нетактовно поступив супроти одніеї з українських церков.

Ми не входимо в це, чи подані відомості про УАПЦ відповідають правді, бо це справа істориків тієї церкви, й ми тут некомпетентні. Ми кладемо натиск на факт, що відомості пр УАПЦ були подані без відома проводу УАПЦ, і провід УАПЦ, історики Православної Церкви і Владики — відомостей цих не апробували, й побачили їх вперше в Енциклопедії. Тому відомости ці треба вважати своєрідно некомпетентними відомостями. Ми свідомі й певні того, що подавляюча більшість українців, як католиків так і православних, зовсім не є боєво настроєна, й не бажає собі розкопування віровизнаневого „Збруча". Міркуючи так, ми мусимо висловити своє здивування в сторону оборонців і захисників УАПЦ, як вони сміли перенести збірну відповідальність за те що сталося, на ввесь український католицький світ. Справи одиниць, що діяли з відомих собі спонук, не вільно відповідальним кругам УАПЦ переносити в площину атак на Українську Католицьку Церкву. Речі тут треба називати властивими іменами. В нас може зродитися підозріння, що комусь непокійному і злобному — потрібні ці віроісповідні спори. А в першу чергу людям, що кермуються зовсім не віроісповідними амбіціями. За відомостями поданими в ЗЕ, що викликали нервозну реакцію кругів УАПЦ дехто добачає законспіровану бандерівську партію, що як відомо, йде на тотальне опанування життя нашого народу, й вміщує в політичне життя не лише науку, але й шкільництво, церкву й суспільно-громадські установи. І знову-же, навіть і не могло бути інакше, що ось в тоґу пристрасного оборонця українського православ'я вбрався часопис „Українські Вісті" з Нового Ульму, отже орган середовища, що його дехто називає своєрідними бандерівцями українського сходу. Ми далекі від того, щоб в віроісповідній бучі дошукуватися большевицьких аґентів. Часом українці самі, власними руками, роблять якраз те, чого нам хочуть вороги, без участи тих-же ворогів. І тоді виникає навіть більше лихо. Б обольшевицького аґента можна викрити й усунути, а людям що діють з патріотичних спонук ,не можна нічого злого закинути, тимбільше, коли це видні постаті українського життя. Партійні українські чинники як бачимо, не завагалися в свойому тоталітарному розгоні посягнути теж і українські церкви, що понад усякий сумнів повинні залишитися поза орбітою впливів окремих партій.

Нам українцям сьогодні — релігійна війна не то, що непобажана, але й шкідлива. Справжні українці й християни, повинні застановитися над тим, якже бути далі? Як внести мир, любов і єдність в українське життя, зокрема на віровизнаневий відтинок. Бо такі виступи як в ЗЕ — з точ-

ки зору національних інтересів — некорисні. Вони, це зброя в арсенал Керенських, Диких і „Нового Русского Слова".

Ми не кермуємося віроісповідними пристрастями, а виходячи з націоналістичних засад, кермуємося загально-національною корисністю віроісповідного життя. Спираючися на істотних фактах, стараємося давати найбільш об'єктивну оцінку подіям нашої сучасности, з вірою, що може наш голос теж причиниться до оздоровлення відносин.

Ми певні, що провід УАПЦ а також Провід Наукового Товариства імени Шевченка, вияснять між собою виникші непорозуміння, заспокоять українську суспільність відповідними спростуваннями.

ПІД ЗНАКОМ ЗАПИТАННЯ

„На свойому похороні я бавлюся". Ці слова впали з уст режісера Йосипа Гірняка, в час його зустрічі, чи радше мистецького звіту, перед досить численно зібраною публикою, в Літературно-Мистецькому Клюбі, у Ню-Йорку. Нотуємо, що серед присутніх, зокрема серед тих, що забирали голос в дискусії, бачимо прізвища відомі з політичного життя, й не бачимо нікого з членів Драматичної Студії, що була очолювана режісером Гірняком і ним розв'язана.

В свойому виступі режісер Гірняк підкреслив неможливість продовжування мистецької творчости в тій ситуації й серед того суспільства, серед якого він опинився. На його думку, умовини культурної праці, зокрема для драматичного театру, тут більш важкі, чим було це в Сибірі, де він був на засланні, й де мимо всіх виростаючих трудощів, він міг жити й творити. В його житті, і в житті Драматичної Студії, що була його задумом, наступив перелім. Творчі крила й ввесь запал розбився об холодний мур життєвої невідрадної дійсности, і режісер Гірняк мусить Студію ліквідувати. Такі були менш-більш напрямні „похоронної" промови режісера Гірняка, якщо вірити пресовим звідомленням, й коментарям до них.

Промову режісера Гірняка відповідно урізноманітнили промови й виступи представників українського, політичного тим разом світу. Як годиться, посипалося безліч плянів, гарячих фраз, закликів, тощо, що їх ані самі промовці, ні слухачі, не зреалізували навіть в одній сотій частині одного відсотка. Це лише згустило мряковиння довкруги факту розв'язання Студії, й привело кожного уважного спостерігача до висновку, що тут щось таки справді не є в порядку.

Факт, що за розв'язанням Студії криються якісь більш скомпліковані події, можна підперти неголосним, але дуже вимовним почином колишніх членів Театральної Студії. Оце вичитали ми в щоденнику „Свобода", що студійці, не зважаючи на всі жахливі, здавалося, труднощі, взялися за реалізацію постановки драми Л. Українки „Бояриня". Будуть це вони робити без режісера Гірняка й п. Добровольської, як виходить з статті одного з студійців.

І тут ми зупиняємося в місці, в якому не можемо промовчати добровільних „похоронів" режісера Йосипа Гірняка й його забави на власних „похоронах" Боїмося, що наше еміґраційне життя зашвидко виказує елементи зневіри.

Нам здавалося, що режісер Йосип Гірняк буде якраз одним із тих трівких заборол, що протидіятиме зневірі, й потужністю мистецьких поривів переможе нікчемну дійсність. Передова роля драматичного мистецтва в ділянці консервації почувань, життя й діяння еміґраційної спільноти — більш чим очевидна. Ми знаємо з минулого, що режісер Йосип Гірняк вмів витрівати на найбільше загрожених мистецьких позиціях, не тільки в умовах заслання, але й в умовах таборового життя. За Гірняком вже свого роду традиція. Він може не вперше, і ще не досконало, але все ж старався вивести український театр з загумінку побутовщини, й звідти випливав його експериментаторський і новаторський хист. Може в певному моменті він таки застряг і розгубився в шуканнях, не сказавши свого кінцевого слова, та тим не менше він залишиться живим мостом поміж минулим і майбутнім. Гірняк буде все символізувати переходову добу українського драматичного мистецтва, що вспіло вже вирватися з оков побутовщини й реалізму, й не досягло ще вершин майбутнього українського революційного театру. Вийшовши з епохи „Березоля", й збіраючися плекати його традицію, ідеологічні й мистецькі вартості, на певному етапі мистець став невільником життя і дійсности, й зупинив свій творчий лет. Обпали крила, не стало творчих задумів, й вирватися вдруге, ще раз, з вузького і зачарованого кола буднів — режісер Йосип Гірняк не зумів. Культура, мистецтво, драматичне мистецтво — все це зброя, і то політична зброя найбільш чіткого вигляду. Чи під мистецькі щедрі образи мистець не зумів підкласти тло ідеологічної снаги — залишиться його тайною. Це не наша справа. Ми хочемо звернути увагу читачів в іншу сторону.

Ми не ідеалізуємо життєвої дійсности, й не будемо твердити, що умовини життя, праці, творчого існування, є досконалими. Зокрема тут в Америці. Не заперечимо Гірнякові, що постава суспільства є байдужа, інертна, часом навіть ворожа. В тому відношенні, режісер Гірняк не повинен був і не смів навіть брати до уваги тієї критики, що нею його обдаровувала галаслива еміґраційна бандерівська партія. Ми не будемо дальше твердити, що постава кермівних чинни-

ків українського громадського життя в Америці — була коректна, вирозуміла, спонукуюча до творчости. Та це зновже є речі, що на них режісер Гірняк не повинен був звертати свою увагу. З життєвими фактами, які він стрінув треба було погодитися, й треба було перемогти Сибір, що визрів в серці людини й мистця в зустрічі з життєвими фактами. Бо ми не хочемо вірити, що дійсність тут жахливіша за дійсність в підсоветській Україні чи в Сибірі. Ми не повіримо режісерові Гірнякові в те, що тут умовини життя і праці гірші, чим в діпівських таборах. Доказом того є хоч-би театр Блавацького, група „Розвага" і врешті самі власні студійці Йосипа Гірняка, що вирішили без самого Гірняка продовжувати мистецьку працю й освіту. Ні при чому тут „піклування" громадянства. Режісерові Гірнякові не потрібні, ми в це вірили, ані компліменти, ані кадильний дим, ані ті політичнопідозрілі голосіння, що сипалися обильно в час його „похоронної" промови. Він людина пробоєвого українського театру, що родився в найбільш трівожні дні нашої дійсности, й виніс на нашу гадку звідтіля досить снаги, щоб нею жити, й щоб на ній будувати творче „я" й творче довкілля. Процес творення вічних вартостей не знає перехрестних доріг, які б схрещувалися там, де йде мова про побутові труднощі, інертну поставу громадянства, його невдячність іт. д. Ми всі знаємо, які труднощі міг стрінути режісер Гірняк, і які могли його заломити. Та від нього ми мимо всього можемо вимагати більше. Ми не хочемо бачити, щоб люди, які повинні відограти супроти української еміґрації ролю бардів, ролю вістунів і окличників, щоб люди ці перше всіх відходили на румовища — тужити там і плакати, як у випадку Гірняка — над собою.

Ми тому не солідаризуємося з похоронними нотками режісера Гірняка. Ми віримо, що він зможе перемогти найбільшу трудність, яка лежить перед ним — самого себе. З хвилиною тієї перемоги, він напевно знайде шлях, що ним ішло перед ним так багато корифеїв українського мистецтва. Бо й „рідний край" — нам буде чужиною", якщо ми цього рідного краю неноситимемо в серці. І з хвилиною тієї перемоги над собою, коли вдасться вирвати йому з малого, вузького і брудного світу просвітянської розгубленості — він напевно знайде попертя, допомогу, прихильну поставу до себе в української еміграційної спільноти, з якою, на нашу гадку, режісер Гірняк мусів в чомусь розійтися. Ми є певні, що режісер Гірняк, людина відважна, коли не мужня, зуміє щиро вияснити ближчі моменти дезерції з найбільш відповідального відтинку фронту, і для цього сторінки журналу „Самостійна Україна" будуть все для нього відкритими.

М. М-вич.

КУЛЬТУРНИКИ В ХУСТІ

Восени 1938 р. я був на останньому річнику Пражської Академії Образотворчого Мистецтва, на відділі Ґрафіки. Був я тоді ще не дуже „старим" еміґрантом, бо ж ще в 1930 р. я був червоноармійцем, а лише восени 1931 р. удалося мені, перепливши вночі Дністер — разом з матірю, сестрою й двома товаришами (один з них був моїм товаришем по Київському Художньому Інституті), дістатися до Румунії. Відсидівши в Ясській в'язниці за нелегальний перехід кордону — нас усіх на наше бажання румуни „викинули" до Чехії. Отже в 1938 році я був як еміґрант не „старшим", ніж ті, що на еміґрації перебувають з року 1945-го, тобто на еміґрації був я сьомий рік. Уважаю доцільним про це згадати, бо цей факт є доказом, що тоді я репрезетував собою підсоветську Україну з таким самим правом, як це робить нова еміґрація, після II-ої світової війни.

І ось, одного дня, не пригадую чи безпосередньо сам Олег Ольжич, чи через когось — мене було запитано, чи не мав-би я охоти поїхати до Хусту, де доведеться мені, як мистцеві, обслуговувати ОНО Карпатську Січ. При цьому мене попереджено, що доброї платні за працю не гарантується, й що часи зараз не певні, отже можу попасти в халепу, з якої виручуватися треба буде самому, не дивлячися на чиюсь допомогу. Коли — згода, маю бути готовим відїхати за тиждень. Квиток на подорож, мовляв дістану.

Очевидно, що я навіть не питаючи згоди в жінки своєї — згоду дав. Треба пригадати собі ті часи. Саме тоді почала тріщати ЧСР. Від неї відібрано Судети з поясом укріплень, побудованих на зразок системи укріплень лінії Мажіно. Трохи згодом Пражський уряд проголошує новотвір: Чесько-Словацько-Українську Спілку. В Еспанії — червоні програють, Мадрид дістається до рук Франко... Комуністичні осередки на чеських високих школах ведуть шалену пропаганду, запевняючи всіх і вся, що „Русько" і Франція лише чекають на нагоду, щоб вдарити по Гітлеру й врятувати „Ческословенско", і т. д.

Атмосфера була неспокійна. Так само, як і сьогодні — ми мали нагоду розглядати мапи земного ґльобу, на яких звідусіль тяглися червоні лінії, з визначенням віддалення, що його мають пролетіти бомбовози, рятуючи „демократії"...

Була можливість з Праги виїхати й попасти в українське оточення. Більш того — заносилося на те, що може вибухнути війна, значить

треба бути ближче до кордонів України, щоб не пасти потім задніх...

Коротко — всі ми — приблуди зза залізної заслони на Збручі й Дністрі — ще восени 1938 р. — опинилися в Хусті.

Перші враження?

Дуже дивні... Приїхали, зголосилися до Команди Січі. Січовик у цивільному лише в мазепинці відвів нас до якоїсь селянської хати „на постій".

„Що Вам ґазда, платити треба?"...

„Ви ж приїхали до нас потрудитися, нам помогти, ми Вам платити мусимо"...

У вечорі сходяться дівчата, приходять якісь хлопці, балачки про Січ, про якісь вистави, щось вчаться деклямувати... Було дуже дивно.

За декілька днів покликали нас до Січи, до Головної Команди, яка примістилася в школі проти Катедри. На нижньому поверсі звільнити приміщення від якогось столяра. Показують мені кімнатку. Кажуть „Оттут розбудуйте Січову Малярську Майстерню, а в кімнаті, що вікна виходять на вулицю, буде Січова Книгарня"...

Я з Валентином — мій товариш з Київського Художнього Інституту — взялися до роботи. Столяр, якого ми „вижили" — поробив нам столи, рами, стояки... полички на фарби. Все добровільно, все з його власної ініціятиви. Звідкись люди понаносили рейок, планок, дощок. Беріть, робіть тризуби з того!...

Рівночасно будувалися ляди, полички в книгарні, звозилися скрині з книжками, різними виданнями. За який тиждень, вже працювала книгарня, працювала й Малярська Майстерня.

А роботи було досить! Ще треба сказати, що разом з нами до Хусту приїхав Микола Чирський — драматург і режисер. Якось в касарнях Січи — там же в приміщеннях Головної Команди, але вдолині, малював я на стіні тризуба й виписував гасла, і тут же відбувалася проба, вже тоді зорганізованої „Січової Летючої Естради".Касарня ця виглядала теж дивно: по-під стінами лежали сінники, а часом просто солома прикрита якоюсь ковдрою, в головах під шнурочок були замість подушок зложені гуцульські киптарики й гуні, часом між ними якийсь цивільний одяг, якогось приїджого...

Вже тоді між січовиками було багато хлопців з Галичини, була й група Буковинців... Чути балачки про Думин — концентаційний табір, переповнений нашими хлопцями, що день і ніч переходять нелегально — польсько—чеський кордон...

Правда, з чехами вдавалося якось закон обходити, хлопці таки потрапляли до Хусту.

Що робила Січова Малярська Майстерня?

В один час виконувала безліч ріжних завдань. Для Хустської преси виготовлялися в дереві й лінолеумі різні кліші, бо зв'язок з Словачиною був утруднений тим, що мадяри окупували Західню частину Карпатської України (Ужгород, Мукачів), а в Хусті клішарні не було. Для Головної Команди Січи виготовлялися в лінолеумі кліші-заклики вступати в лави Січи кліші гасел для кошар Січи, які друкувалися в Хусті для цілого Закарпаття. Пізніш роблено передвиборчі плякати — вирізувалося кліші Президента Карпатської України, робилися кліші для видань Жіночої Січи, для вишкільного Реферату Головної Команди Січи, і. т. д..

Роблено прапори. Прапорів в Малярській Січовій Майстерні було виготовлено тисячі. Прапори жовто-блакитні — майстерня замовляла швачкам, ми виготовляли лише прапори Січові. Які прапори вживалося в Хусті? (Думаю, що такі ж вживалися в цілому Краю, бо розпорядження Уряду і Головної Команди Січи виконувалися на місцях всюди). Державним прапором Карпатської України, згідно з розпорядженням Уряду й Головної Команди Січи, був прапор Жовто-Блакитний, де жовта краска була вгорі, блакитна — вдолині. Січові прапори були двоякі: сині з золотими націоналістичними тризубами в правій горішній частині полотнища, й чорні з золотими націоналістичними тризубами там-же для Відділів Січи ім. Є. Коновальця.

Найбільші ираиори були зроблені: Державний 8×6 метрів що був поставлений на Замковій Горі під Хустом. Біля прапору постійно стояла Січова варта й увечорі розпалювалася величезна ватра, яка прекрасно освітлювала цей прапор на горі.

Найбільший прапор січовий звисав на фронтоні Січової Гостинниці — сам тризуб на ньому був кілька метрів високий. В часі Січового З'їзду, здається в лютому 1938 р. на січовому майдані було поставлено привітальну браму. Щити й прапори для неї виготовлялися заздалегідь. Одного я лише боявся. А саме, що команда Січи не поставить вночі дерев'яної конструкції, бо до ранку цю конструкцію треба було „оформити", привести до вигляду, поданого в рисункові.

На ранок величава брама стояла. На її будові працювала всю ніч чота січовикнв.

Для маніфестації 22 січня — було виготовлено сотні транспарантів й великих гасел, якими було оформлено вулиці в центрі міста. Користалися для гасел афоризмами з літописів, козацьких дум, з народніх пісень.

Січова Малярська Майстерня також виконувала оформлення залі засідань Першого Сойму Карпатської України.

За проєктом Майстерні було побудовано величаву трибуну для Президії й амфітеатр лож для делегатів.

Чільна стіна була оформлена в такий спосіб: посередині великий розмірами Краєвий Герб Закарпаття, по його боках звисали два Українських Державних Прапори. В простінках між вікнами на бічній стіні й симетрично на стіні протилежній звисали Прапори Січові (здається 16). Трибуна була вкрита малиновим сукном. В часі проголошення Самостійности Карпатської України — секретар Президента п. Іван Рогач мав поставити перед трибуною Президен-

та Український Державний Володимирів Тризуб.

Мав я клопіт з цим оформленням. Мій проєкт, згідно з яким на чільній стіні мав бути Герб України — Володимирів Тризуб — був п. президентом відкинутий, з тим, що його має заступити Краєвий Герб Закарпаття. На моє прохання п. Президент призначив мені побачення в справі цього проєкту. Побачення відбулося в будинку п. Президента, в присутності кількох членів Уряду. Мене було при тому почастовано добрим винцем зі склепів п. Президента. Оправдуючи своє рішення тим, що на Перший Сойм Карпатська Україна йде ще не Самостійною Українською Республікою, бо ця самостійність проголоситься формально лише Соймом, мовляв не вільно нам виступати під іншим Гербом, ніж той, який нині репрезентує Закарпаття. Тризуб же, в Герб Кариатської України ввести треба, але, як додаток до Краєвого Герба, в той спосіб, що горішнє блакитне поле Герба займе частину Герба, яка в геральдиці має означення „голови", й в тій голові, посередині має бути вміщений Володимирів Тризуб. Але обов'язково з хрестовим увінчанням. На соймі ж має фігурувати Герб Закарпаття.

Я кажу на це:

„Пане Президенте! Старий Краєвий Герб Закарпаття має в щиті чорного ведмедя, а не червоного. Ця зміна красок сталася за ЧСР, бо червоний ведмідь на срібному полі відповідає кольорам чеського прапору — біло-червоного.

По-друге тризуб з хрестовим увінчанням є знаком Української Військової Флоти, який в такому вигляді фігурує в прапорі флоти, що принятий законом з 28 квітня 1918 р. в Києві. Теж Тризуб з Хрестом є принятий для вживання партією Українських Хліборобів-Державників, отже є відзнакою партійною. Державним же Тризубом України законом з 18 березня р., який принятий Малою Центральною Радою в Житомирі — є Тризуб Кн. Володимира без хреста".

На те мені п. Президент заявив, що Сойм має право приняти в Герб Карпатської України Тризуб й з хрестовим увінчанням на тій підставі, що Володимир Великий охрестив Україну, і Україна має бути побудована на засадах християнства, та мусить мати в свойому Гербі Тризуб з Хрестом, як символ перемоги християнства над поганством. Др. Бращайко здається, обгрунтував краски ведмедя й поля, на якому він лежить — традицією. Здається мені, як не помиляюся, такий герб фігурував на Пітсбургському вічі карпатоукраїнців, де було висловлено згоду приєднатися до ЧСР. За точність останнього не ручуся, бо... записок моїх не лишилося, а на пам'ять покладатися важко.

Отож свого проєкту оформлення мені відвоювати не вдалося.

З цікавих оформлень треба згадати ще одно: в Хусті було засновано „Тобозком" — Товариство по боротьбі з Комінтерном. Віче відбулося в залі Січової Гостинниці. Естрада була оформлена в такий спосіб: Посередині чільної стіни звисав жовто-блакитний прапор, по боках прапори — італійський, японський, німецький й еспанський. Найбільше мороки було з прапором еспанським, бо ніхто в Хусті не знав точно красок еспанського прапору. Очевидно не прапору „народньої демократії", за яким крилася рука Москви...

Лише через консулят якоїсь сусідньої держави вдалося довідатися про порядок красок цього прапору, й таки на час встигли його пошити!

Коли вже мова про прапори, то треба згадати, що з чужих прапорів в Хусті піднімалися прапори: німецький, бо був консулят, й постійно висів прапор ЗДА над „американським" будинком в Хусті.

В цьому будинку жив Ольжич, Оршан-Чемеринський й там зупинявся ґен. Курманович й інші. Здається в ньому-ж жив і Роман Шухевич, якого ми там знали, як Щуку. Пригадую, якось в американському будинкові мав я балачку з Ольжичем, Шухевичем, Коссаком й Оршаном в справі Січових прапорів. Тоді хтось порушив питання про те, щоб створити кілька відділів Січи, яким дати назви — Буковинський, Галицький, Волинський, Наддніпрянський, з тим, щоб вони мали на своїх прапорах не націоналістичні Тризуби, а замість них Крайові Герби цих Земель країни. хо мовляв, це буде зародок соборної української Армії. На тій нараді ця думка провалилася, бо вирішено, що ми маємо стреміти до прищеплювання масам єдиного українського символу, а не підкреслювати відрубність окремих земель...

Січова Малярська Майстерня крім того виготовляла портативні декорації для „Летючої естради" ОНОКС. Отже фахової роботи було досить й не знали ми ні свят, ні днів спочинку. Мушу тут згадати про тісну співпрацю працівників Малярської Майстерні з „Летючою Естрадою", зокрема в березневі дні.

Якось приїхав до нас, як говорилося тоді — з Америки — учень Авраменка Демо-Довгопільський, „блондин" (псевдо) й п. Лисюк, син якого загинув в Хусті. Можливо, що вони таки всі троє приїхали тоді зі ЗДА. Демо-Довгопільський відразу ж був приділений до „Летючої Естради", бо М. Чирський переключився на роботу в літ.-мистецькому Т-ві „Говерля", що тоді було засноване.

Готувалися до Шевченківських свят. Вже були готові декорації й рівночасно Демо-Довгоільському пощастило знайти недалеко від Січової Гостинниці якусь залю, завалену прерізними скринями й меблями, що їх вивезли чехи з Берегова. Заля була в жахливому стані. Не було стелі, були лише бальки й стріха вгорі. За залею були ще кімнатки, в яких мала бути гримувальня, кабіни для переодягання. Вже велися переговори про ремонт цього приміщення, про будову сцени. А в воздусі вже пахло порохом.

Я вчащав часто туди й просиджувався там далеко за північ. Плянувалося, як устаткуємо цей наш перший театр, дискутувалося над репертуаром, над... Боже — хіба в тих умовах було мало ідей і проблем до вирішення?

А хлопці, оті „Летючо-естрадники" — вони з касарень забралися й вже розташувалися у себе тут, зорганізувавши навіть власну „польову кухню". Спати не було на чому, спалося на скринях під сірими січовими плащами — тоді вже Січ мала уніформи. Демо-Довгопільський спав у якомусь плетеному кріслі сидячи... А один завжди на варті. Двері замкнені з середини, а над дверима вгорі було кругле вікно без шкла — це ж усе в зимі діялося, люди добрі, й ото такий вартовий стоїть свої години на бальці над дверима й... пильнує. Зброї, крім жіночих бравнінґів не було. А пистолі ті були такі, що шильд бляшаний не пробивали, лише краска відлуплювалася. От хлопці й почали нишпорити самовільно по скринях — шукати коців — й натрапили... натрапили на шість новісеньких винтівок й до них по півсотні набоїв!!! Що в тих умовах означала така нахідка — легко собі уявити, коли залоги Головної Команди на 180 людей мали лише 60 винтівок...

От тоді „летюча Естрада" почала свій героїчний шлях, й там почався Хустський „Алькасар".

Я жив тоді в Січовій Гостинниці. До мого виряду — барв, пензлів й різців — було додано доброго „бельгійця" й чеську ротаційну ґранату, яку я так і не використав, бо я її боявся більше, ніж вона мене. Справа в тому, що її вистрілюється з міни, й вона коли летить, то крутиться в воздусі. Вибухає не від удару, а від дотику з чимсь, що припинить її ротацію. От я й не міг себе нічим переконати, що я сам собою можу замінити міномет, що зумію її крутнути й кинути її перед тим, як вона вибухне в руках. В кишені правда її носив, хоч дозволу від чеської жандармерії на зброю не мав...

В Січовій Гостинниці жив також напроти моєї кімнати Чирський, полк. Оснач й багато ще живих сьогодні людей. Була теж невелика січова залога — яких 4 людей. Ми тому були й озброєні, щоб залогу тим скріпити.

І от криваві дні Хусту...

Почалося дуже вранці. Нас в Січовій Гостинниці не накрили мокрим рядном, бо чехи, коли влетіли в вестибюль й пробагнетили одного січовика — були заалярмовані стрілом другого січовика, який в цей час був в глибині вестибюля. Стійка на сходах дала сальву й ціла Січова Гостинниця зірвалася на ноги. В місті вже тарахкотіли кулемети, рвалися міни, лопотіли поодинокі стріли...

До 11-ої години ми трималися й не відступили напасникові ні однієї сходи. Лише на наказ Президента Волошина — Січова Гостинниця склала зброю, припинила оборону... Наказано було піддатися, бо ніби чехи заявили, що вони залишають Карпатську Україну, бо вже мадяри перейшли кордон й просуваються в глиб країни... Було це несправедливо, бо треба було лише, щоб чехи залишили облогу й дали нам спокій.

В цей час в театрі Летючої Естради сталося таке: вартовий з вікна вранці побачив жандарма, що почав уставляти посеред вулиці, націлений на Головну Команду кулемет. Заалярмовано Демо. Бий! Стріл — і кулемет залишився без кулеметчика.

Після цього негайно, залога Летючої Естради кидається в напрямі до Січової Гостинниці, щоб скріпити своїми силами її залогу. Такий був наказ Команди Січі в часі поготівля. Прорватися до Січової Гостинниці не вдалося, бо остання вже була оточена військом, стояли панцерні авта...

Демо, разом з своїми летючоестрадниками увірвався в будинок, що на протилежному розі Січової Площі, й вирішили з вікон 2-го поверху підтримувати своїм вогнем Січову Гостинницю. Захопили вони на горішньому поверсі якесь помешкання, забарикадувалися меблями від сходової клітки й допомогли Січовій Гостинниці тим, що крім тих чехів, які вдерлися в вестибюль зранку — ніхто не наважився підійти до Січової Гостинниці. Фактично, не лише ми були в облозі в Січовій Гостинниці, але й чехи, які були в вестибюлі, були в такому ж стані. Біда в тому, що ми про це не знали, а то могли б перейти в протинаступ й могли б при невеликих втратах людьми здобути ручні кулемети й кілька карабінів...

„Летюча Естрада" була десь перед полуднем теж ліквідована в той спосіб, що по перше їх було закидано гранатами з мінометів — танки для цього виявили себе прекрасними — а пізніше чехи вдерлися в сусіднє помешкання нагорі, тобто на горішньому поверсі того ж будинку й провертівши дірку — напустили приголомшуючого ґазу. Забрали там вони непритомного, пораненого уламками міни — Демо й його залогу 5 або 6 летючоестрадників. Тягли їх непритомних по сходах за чуби аж на вулицю. Тягли й били, бо ж боронитися вони вже не могли...

Було теж розгромлено Головну Січову Команду, було розстріляно з кулеметів дерев'яні кошари за містом, а поранених повикидувано в Тису...

Валентин — дістав уламок міни в ногу, й мене теж зранило в Січовій Гостинниці в ногу.

Й Хуст, постріляний, посічений кулеметами й поплямлений рудими плямами від вибухів отих ротаційних ґранат — увесь жовтоблакитний в прапорах — це ж було напередодні засідання Сойму — Хуст мав дивний вигляд.

Жіноча Січ — перетворена на шпиталь, в якому лежать ранені наші й мадяри — на вулиці проти Жіночої Січі чеські танки, авта, й повно розгубленого й здезорганізованого війська. Вояки журяться не так своїми частинами, як родинами своїх старшин, якимись урядовцями

й возами, автами навантаженими бебехами, скринями, куфрами...

На нас вони вже не звертають увагу, вони вже йдуть в невідоме...

Жандармерія ще на місці — в пивницях будинку Влади Карпатської України. На горі співають — Ще не вмерла Україна — а в пивниці — Демо-Довгопільського, полоненого команданта „Летючої Естради" — за те, що він став (ранений) на струнко — по голові б'є кольба рушниці й він падає знову непритомний... На горі формуються сотні добровільців, й посилаються на фронт, а в пивницях лежать окривавлені оборонці Головної Команди Карпатської Січі й стоїть варта жандармерії ген. Прхали...

Пошта вже урядовцями залишена. Лише небагатьох вдалося приарештувати й посадити за апарати. Я разом з кількома Буковинцями — перебрали охорону пошти. Малярська Майстерня вже не існує — вона розторощена.

Висилаються останні телеграми Урядам сусідніх держав про проголошення самостійности Карпатської України, й ми переходимо до будови Уряду — несемо варту там.

Потім Терешва, в'язниця в Тячеві, Крива, Ніредьгаза...

М. Селешко

ЖОВТЕНЬ НА УКРАЇНІ

В році 1934, в Києві появилась невеличка книжочка під назвою „Жовтень на Україні". Книжочку видав Партвидав ЦК КПбУ, а написав її якийсь М. М. Попов. Друкувалась книжочка в Книжковій Фабриці Партвидаву, в Києві, Сінний Майдан ч. 14.

Зміст книжочки — це офіційна історія захоплення України Москвою. Не большевиками, а Москвою. Автор нічого не завиває в паперці, все говорить ясно, й простою, а не дипломатичною мовою. Якраз тепер на часі пригадати все це тим, що вірять в московські теревені, мовляв Україна сама прилучилась до Москви; коли живе з москалями під совєтським режімом, то зможе жити і під „демократичним" режімом і т. п.

Ось витяги з цієї книжечки.

„Україна в її нинішних кордонах мала величезне значення в економіці царської і дожовтневої Росії. Включаючи в себе більшу частину Донецького басейну, Криворіжжя, основні металургійні заводи країни, Україна була головною вугільно-металургійною базою російської промисловості".

„Сільське господарство України давало сотні мільйонів пудів хліба не тільки для Центральної Росії, але й для експорту".

„Українські порти, до яких вела розвинена залізнича сіть, провадили величезну експортну торгівлю".

„Природна тому виняткова увага, яку приділяли Ленін і ЦК більшовицької партії підготовці Жовтневого повстання на Україні. Протягом ряду років Україна була одним з найголовніших театрів громадянської війни між радянською владою з одного боку, силами міжнародної та внутрішної контрреволюції — з другого.

ної та внутрішної контрреволюції — з другого".

„Для радянської влади, яка перемогла в Росії — у Птрограді, Москві, Центрально-промисловій області, у Поволжі, на Уралі, — яка нестримно поширювалась по неосяжних просторах Сибіру, для радянської влади, що приступила до організації і будівництва грандіозного соціялістичного господарства, мала виняткове значення українська промисловість — ресурси вугілля, металу, величезні сільсько-господарські ресурси України, її потужні пролетарські кадри, нарешті її географічне становище".

„На зростання й розвиток революційного руху на Україні з самого початку накладає відпечаток переплетення національних взаємин".

„Тов. Сталін на IV нацраді при ЦК РКП(б) влітку 1923 р. недаром говорив про те, що „становище на Україні ускладнюється деякими особливостями промислового розвитку країни".

„Річ в тому, що основні галузі промисловості, вугільна й металургійна, зявились на Україні не знизу, пе порядком природного розвитку народного господарства, а згори, порядком зовнішнього, штучного насадження ззовні, через це склад пролетаріяту цих галузей є не місцевим, не українським по мові... А ця обставина веде до того, що культурний вплив міста на село і змичка пролетаріяту з селянством значно утруднюється через ці відміни в національному складі пролетаріяту і селянства".

„Українські робітники, що приходили з сіл у міста, зазнавали найшаленішої русифікації. Вони зустрічали на заводі руський чи іноземний інженерно-технічний персонал. Їх примушували вчитися по-руському в школі і в армії, годували писаними руською мовою чорносотенними листівками".

„Що було відмінною особливістю України? Швидке зростання міст вело за собою зростання міщанського дрібнобуржуазного населення цих міст. У великій своїй частині, особливо у східній Україні, це було населення зайшле".

„Вся Україна, крім колишньої Харківської губернії, входила в смугу єврейської осілості".

„Маси єврейської дрібної буржуазної й реміснячого пролетаріяту під впливом звірств царизму і чорної сотні ставали на шлях революційної боротьби".

„Але якщо місто на Україні в силу специфічних умов її промислового розвитку було в значній мірі руським або зрусифікованим, то величезну частину сільського населення становили українці. Тому село було переважно ареною діяльності українських національних партій, а їх агентами — сільська інтелігенція”.

„Українська буржуазія хотіла дістати своє „місце під сонцем” у рямках царської імперії”.

„Тупий міщанський націоналізм української буржуазії, в тому числі і дрібної буржуазії, яка виступала під соціялістичним прапором, не міг принести визволення українським масам, що знемагали під гнітом царизму і руської імперіялістичної буржуазії”.

„Лютнева революція на Україні пройшла так само швидко й дружно, як і в усій решті тодішньої Росії”.

„У країні існувало двоєвладдя: Тимчасовий уряд і його органи з одного боку, і ради робітничих та солдатських депутатів — з другого. „Наша партія в радах — у меншості, і поки в значній меншості”, — говорив Ленін у Петрограді через кілька днів після свого повернення зза кордону. І ці слова Леніна до України можна було застосувати ще в більшій мірі, ніж до Петрограда чи Москви”.

„Правда, більшовицькі організації утворились на Україні з самого початку розколу з меншовиками і міцно угрунтувалися в її основних промислових і політичних центрах: Харкові, Одесі, Києві, Катеринославі, Миколаєві, Луганську”.

„Проте вже на самому початку революції утворилось, точніше кажучи, вийшли з підпілля більшовицькі організації в усіх найбільших центрах України (Харків, Катеринослав, Київ, Луганськ). Слідом за ними оформились більшовицькі організації в найбільших районах Донбаса: Юзівці, Макіївці, Єнакієві, Горлівці, Щербинівці, Краматорській. Міцні більшовицькі організації працювали в Чернігові і вряді повітових міст Чернігівської губернії”.

„Партія в перші два місяці після Лютневої революції переживала важливий переломовий момент. Від старого стратегічного лозунга повалення самодержавства і встановлення революційно-демократичної диктатури пролетаріяту і селянства — вона переходила до нового лозунга — повалення влади імперіялістичної буржуазії і встановлення диктатури пролетаріяту”.

„На початку Лютневої революції більшовицькі фракції Харківської, Київської і Катеринославської рад були надто нечисленні, налічуючи по кілька десятків чоловіка”.

„...утворюються й зміцнюються фабричнозаводські комітети, починають скликатися їх конференції, формуються постійні органи фабзавкомів. У цих організаціях більшовики з самого початку добиваються стійкої і міцної більшості і в Харкові, і в Києві, і в Катеринославі”.

„Партія збирає ці маси під лозунгом пролетарської революції, ...за перетворення імперіялістичної війни у війну громадянську”.

„Вже з весни більшовицькі організації беруть на себе ініціятиву утворення Червоної гвардії на заводах. Ця гвардія утворюється в Харкові, Катеринославі, Києві, Одесі, Донбасі”.

„Перші загони озброєних робітників формуються на Україні ще в березні при Одеській раді робітничих депутатів. Ці загони вже є зародком збройної сили пролетаріяту — Червоної гвардії”.

„У Харкові озброюються близько 3 тисяч робітників заводу ВЕК і щодня займаються военною підготовкою. У кінці вересня Катеринославська рада, де більшовики ще не мали більшості, під їх впливом затверджує статут Червоної гвардії робітників, яка заіснувала напівлегально. У цей самий час починається інтенсивне озброєння донецького пролетаріяту. У Києві організація Червоної гвардії починається з Арсеналу і переходить потім на інші заводи”.

„Для боротьби з контрреволюцією в робітничих центрах створюються ревкоми, які негайно приступають до озброєння й організації робітників”.

„У Харкові опорою більшовиків стає прибулий з Тули 30-ий полк... Полк посилено сприяє озброєнню і навчанню Червоної гвардії. У Києві ще 20 травня 1917 р. відбуваються установчі збори військової організації... Опорою більшовиків тут стають спеціяльні частини — авіяційні, саперні й інші, що складаються переважно з робітників”.

„...якщо взяти робітничий клас у цілому, а не тільки великі підприємства у важливих містах, то треба відзначити, що безперечна більшовицька перевага на Україні, у порівнанні з меншовиками й есерами, не була такою величезною, як у Пітері, Москві, Іванові і на Уралі”.

„Найбільші фабрики, заводи, залізничі майстерні перетворились у фортеці більшовизму. Тут покладено міцний початок організації збройних сил пролетарської революції у вигляді Червоної гвардії. Військові організації розвивають значну роботу. Цілий ряд військових частин іде за більшовиками і готовий віддати свою зброю у розпорядження пролетарської революції”.

„Однак на Україні є ще сила, яка стоїть на шляху пролетарської революції. Це — Центральна Рада. Вона має свої збройні сили і досить значні. Організація української буржуазії і дрібної буржуазії веде ще за собою значні селянські маси”.

„Таким чином революція на Україні проходить ті самі етапи, що і в центрі... І, нарешті, партія щільно підходить до „періоду організації штурму”, який на Україні значно затягнувся”.

„Ліквідація національного гніту” — такий був лозунг руху, — пише тов. Сталін.

„Чотири партії були представлені в Центральній раді: соціялісти-федералісти, соціялісти-самостійники, українські соціялдемократи і українські соціялісти-ререволюціонери. Найбільший вплив мали останні".

„Партія соціялістів-федералістів... до лютого не називала себе соціялістичною навіть формально. Але після лютого являтися перед масами без соціялістичного **ярлика** стало дуже важко. Програма федералістів зводилась до вимоги доволі куцої автономії... На чолі партії стояли Єфремов і... Ніковський".

„Соціялісти-самостійники були невеличкою групою яскраво куркульського типу. Вони відкрито проповідували зоологічну ненависть до „інородців", росіян, євреїв. Раніше ніж інші партії, ця група стала жонглювати лозунгом „самостійності", як знаряддям відриву від російської революції".

„Українські соціял-демократи були типовими меншовиками. Буржуазно-демократична республіка в Росії і автономна Україна як її складова частина — до цього зводиться їх ідеал... Марксистська фразеологія служила обгрунтуванням для виправдання дальшого розвитку української буржуазії;:.

„...в Центральній раді найчисленнішою була партія українських есерів... Відмінною рисою цих „березневих соціялістів" була найбільша політична безпринципність... Жонглюючи найрадикальнішими лозунгами (в аграрному і національному питаннях) і не проводячи їх в життя, ця партія зуміла перший час вести за собою досить значні солдатські і селянські маси... Партія есерів була єдина масова партія... До неї пристав... професор Грушевський, який до 1917 р. не уважав за потрібне прикриватися прапором соціялізму".

„Центральна рада висувала „найскромніші вимоги" до Тимчасового уряду надзвичайно боягузливо, непослідовно, половинчасто... Тільки партія більшовиків одверто й рішуче виступала за повне національне самовизначення України".

„У виборах до Всеросійських Установчих Зборів дня 14 листопада 1917 року більшовики дістали на країні тільки 10% голосів, а в Північній області 40%, в Центрально-промисловій області 44%, по Західній області 44%. На Україні за більшовиків голосували тільки робітники, а в інших величезні маси селян. По губерніях: Волинська 4%, Київська 3%, Полтавська 6%, Харківська 11%, Херсонська 11%. „А в Росії й Білорусі за більшовиків голосувало: Владимирська губернія 56%, Московська 56%, Мінська 63%, Смоленська 53%, Тверська 54%".

З того приводу писав Ленін: „Ці дані показують також роль і значення національного питання... Дані про вибори до Установчих Зборів показують, що ще в листопаді 1917 р. на Україні дістали більшість есери — 3.9 міл. проти 1.9 міл. за російських есерів, при загальному числі голосів на всій Україні 7.6 міл... При такому стані справи ігнорувати значення національного питання на Україні, — на що дуже часто грішать великороси (і, мабуть, ненабагато менш часто, ніж великороси, грішать на це євреї) — значить робити глибоку і небезпечну помилку".

Партія підготовляла виступ. В Києві по боці Керенського стояло коло 10 тис. війська. Більшовицька київська організація мала по своїй стороні робітничу Червону гвардію з арсенальців і залізничників, близько 2 тис. чоловіка і ряд військових частин, які поступались перед противниками чисельністю, але переважали їх щодо артилерії. Крім того частина війська, розташованого в Києві була по стороні Центральної ради.

„Для більшовиків було природно скерувати свій удар проти сил, що стояли по боці Тимчасового уряду, поваленого в Петрограді".

„Ревком остаточно оформлюється 27 жовтня 1917 р."

„Перший ревком заарештовують. З нього рятується тільки Андрій Іванов. Він формує другий ревком, до якого входять тт. Затонський, Кудрін, Горовіц і інші. Сигнал до повстання дала поява аероплану над містом. Розбито війська Тимчасового уряду. На шляху до встановлення радянської влади у столиці України стояла Центральна рада зі своїм військом, яке було невтральне в боях більшовиків з юнкерами і козаками в Києві. Рада видала відозву до населення 27 жовтня 1917 р.: ...разом з усіма революційними силами України Генеральний секретаріят рішуче боротиметься з усякими спробами підтримувати петроградське повстання". У всій Україні найбільш підготовленим для здійснення радянської влади був Донбас. Сюди вплив ради майже не сягав. У Бахмуті, Щербинівці, Горлівці, Луганську утворилися ревкоми, які взяли владу в свої руки... Ревкоми в Харкові Катеринославі, Одесі, Миколаєві та інших великих центрах України підлягали Центральній раді. У всіх містах більшовицькі організації, які безперечно завоювали на свій бік більшу частину пролетаріяту, не вели ще за собою більшості гарнізону. Вони безсумнівно відстали від київської організації щодо роботи в армії. У відміну від Києва тут не було також значної кількості спеціяльних частин з переважно пролетарським складом.

„Досить численні українізовані частини були ще мало захитані у своїх симпатіях до Центральної ради. Тут позначилась недооцінка специфічних особливостей України, недооцінка національного моменту, яка існувала не тільки в Києві, але й в організаціях Лівобережжя...".

„Через кілька днів після Жовтневого повстання в Києві Центральна рада випускає свій третій Універзал. Це не був випадок. На Україну дійшов ленінський декрет „Про землю". Піднімалась хвиля селянського руху. Універзал — це була спроба затримати цей рух. Універзал касував право власності на землю, але в розясненнях не дозволялось самовільного захоплення землі і всякого добра. Ленінський декрет ішов

попереду і загасити універзалом селянський рух не вдалося. Петроградський радянський уряд перетворився в очах Центральної ради в головного ворога. Сама рада перетворилась у центр всеросійської контрреволюції.

„З другого боку, план більшовиків, план Леніна і Сталіна полягав у тому, щоб, поперше, згуртувати сили рад у всеукраїнському масштабі, протипоставити їх Центральній Раді, і, подруге, подати максимальну допомогу українським радам з боку російської радянської влади".

„Старий державний апарат, одержаний Радою з рук Тимчасового уряду, залишився в цілковитій недоторканості. Він був підфарбований у жовто-блакитний колір. Селянство землі не одержувало".

29 листопада 1917 р. Центральна рада розброїла і вислала до Росії більшовицькі частини київського гарнізону. В одесі і Харкові це не вдалось. Петлюра почав стягати з фронту частини для роззброєння більшовицьких рад України. В кінці листопада 1917 р. в Києві відбулась перша загальноукраїнська партійна нарада. Вона обговорювала стягнення з фронту одного гвардийського корпусу, що був під впливом большевиків, щоб розігнати Центральну раду. Рішено там визнати факт існування Української републики, визнати принцип федерації і вести в середині свою класову політику. Вибрано крайовий всеукраїнський партійний комітет. До зїзду партії не дійшло, бо Центральна рада зуміла просунути туди своїх людей і зїзд став слухняною зброєю Центральної ради. Большевики зїзд покинули і переїхали до Харкова, де був 30-ий Тульский полк большевицький, Червона гвардія і з Росії все підтягались нові частини. 11 грудня 1917 р. зїзд створив ЦВК — вищий орган влади на Україні. ЦВК заявив, що Центральна рада не виражає волі революційних верств народу. ЦВК уневажнив ультимат Центральної ради до Росії, щоб та заперестала робити на Україні революцію. ЦВК вибрав перший український радянський уряд під керівництвом Бош-а. В тому уряді був і Затонський та Скрипник. Він обмежувався лише до Харкова, бо Донбас був під загрозою донців, а решту України займали війська Центральної ради. Центральна рада мала уряд — Генеральний Секретаріят, а радянський уряд звався Народний Секретаріят.

„Молодий український уряд мав за собою міцну і надійну підтримку уряду радянської Росії".

„До Харкова прибув Антонов-Овсієнко і загони війська під проводом Сіверса та Червоної гвардії і 9 грудня 1917 року розброїв частини, що не визнавали радянської влади. 15 грудня прибув туди Петроградський зведений загін Ховріна, 17 грудня прибули сильні загони московських червоногвардийців Єгорова. Вони пішли в наступ в напрямі на Катеринослав. На Донбас пішов загін Сіверса. На Білгород пішов прибулий з Москви загін Сабліна, в напрямі Ростова пішов загін Петрова. В Катеринославі большевики підняли повстання. Військо і повстанці розбили гайдамаків. В Харкові роззброєно ще український полк, в якому вибухло було повстання більшовицької частини полку. Повстанці дали початок формаціям червоного козацтва, Примакова. 2. січня 1918 р. петроградський загін відрізав Україну від Дону. 5 січня почато операції проти Києва. Особливо важний був Донбас для всієї економіки країни. Все це вимагало зайняти його і будьщо вдержати".

„Тульский полк взяв Суми, московський загін Знаменського з Курська взяв Ворожбу, Гайдамацькі частини чинили дуже слабий опір: давався взнаки політичний розклад у війську Центральної ради. Переломові в настрої мас якнайсильніше сприяла велика політична робота, розгорнута партійними організаціями і радянським урядом України. Значна частина цієї боротьби провадилась українською мовою. З боку Гомеля на Київ наступала група Берзіна, що заняли Бахмач. По бою під Крутами в Києві большевики вчинили повстання, але його було здушено. Центральна рада видала IV універзал, а 27 січня 1918 року більшовики займають Київ."

**
*

Висновки:

Україна — це головна вугільно-металургійна база і хлібна комора Росії. Тому більшовицька партія в 1917 році приділила здобуттю України для Росії виняткову увагу. В ході подій Сталін убрав цю московську вимогу в плащик національного визволення України. Стверджується урядово з боку компартії на Україні, що пролетаріят по містах України немісцевий, неукраїнський по мові. Та відміна в національному складі утруднювала змичку міста зі селом, чи краще сказати порозуміння між московським пролетаріятом міст і українським селянством. Більшовицькі організації на Україні діяли тільки по містах серед українського пролетаріяту. Звідти йшли всі повстання на Україні проти українських урядів. Повстаннями керувала Москва. Тільки по містах більшовики організували військові загони і починали бої з українським військом. При загальному голосуванні до Установчих Зборів большевики на Україні мали пересічно 10% голосів, коли на московських землях вони мали понад 50% всіх голосів. У 1918 році завоювали і обсадили Україну не більшовики України, бо їх було дуже мало і тільки по містах, а більшовицькі загони з Московії, які вичислено поодиноко. Створений в Харкові більшовицький уряд для України не мав симпатій серед українців, але зате мав міцну і надійну підтримку уряду радянської Росії.

Легенда, пущена в обіг Москвою твердила, що Україна добровільно приєдналась в 1918 році до совєтської Росії. Офіційна публікація компартії ту легенду знищила і поставила перед нами справу в такому виді, якою вона була в дійсності.

Це повинні мати на увазі ті, які ще й нині пруться на співжиття з народом московським як старшим братом українського народу.

ТЕМНА СТОРІНКА МІСЯЦЯ

Перед нами журнал „Червоний Шлях” книга 4-5 за місяць серпень 1924 р. В журналі зустрічаємо прецікаву статтю С. Пилипенка, що в подробицях розглядає політичні метаморфози Володимира Винниченка. Кплячи собі самозрозуміло з Винниченка, закидаючи йому поміж численними провинами й коляборацію з німцями, Пилипенко наводить дуже важливого листа, що його написав в свій час „розкаявшийся” Володимир Кирилович до ЦККП(б)У. З оцієї статті, під назвою „Винниченко й Курах”, ми в дослівному звучанні передруковуємо Винниченкового листа, а теж, подаємо передрук листа чи радше статті тов. Х. Раковського про Винниченкове „навернення”, що була поміщена в цій-же статті — на сторінках „Червоного Шляху”. Знакомимо наших читачів як з одним так другим листом тому, бо є так дуже багато вже спроб відбронзувати постать Володимира Кириловича й оповити її серпанком своєрідної політичної ґеніяльности. Коментарів, ми не будемо своїх давати, бо оба листи як не можна краще є собі коментарями.

Ось лист Винниченка й стаття Раковського у відповідь на цей лист:

До Центрального Комітету Комуністичної Партії (Більшовиків) України

члена закордонної групи Українських Комуністів Володимира Кириловича Винниченка.

ЗАЯВА.

Коли весною біжучого року закордоном появилися перші чутки про намір польської й української контр-революції напасти на робітниче-селянські Республіки Росії й України, закордонна група українських комуністів зараз же почала проти цієї злочинної, руйницької авантури найенергійнішу кампанію.

Одним із заходів цієї кампанії було вирядження мене на Вкраїну для безпосередньої активної участи в обороні Української Радянської Республіки. Але участь мою в цій великій справі прийшлося відкласти більш, як на три місяці. Вважаючи питання національного визволення пригноблених націй актуальним і важливим питанням соціялістичної революції, вважаючи, що не тільки негативне, але й пасивне, неактивне відношення до нього шкодить успішному розвиткові революції в країні пригнобленої нації, — я повинен був як слід зорієнтуватися в стані річей для того, щоб тим чи іншим недосить обґрунтованим рішенням не пошкодити революції, а, з другого боку, щоб цілком свідомо, твердо, з чистим сумлінням комуніста-революціонера та члена пригнобленої нації прийняти в тій чи іншій формі участь у тяжкій справі соціяльного й національного визволення працюючих мас нашого народу, як одного з перших етапів всесвітнього визволення.

Я три місяці уважно вивчав сучасний стан України зо всіма її партійними, соціяльними, політичними, національними й міждержавними відносинами. А в оцінці їх я намагався мати перед собою одну мету — інтереси революції, інтереси працюючих і пригноблених класів, не піддаючись тим чи иншим тимчасовим поверховим впливам.

Беручи відповідальність за своє вирішення не тільки перед самим собою, але й перед своєю організацією, котра вирядила мене з певними ідейними директивами, беручи відповідальність також і перед українськими робітниками, селянами та де-якими колами української інтелігенції, які можуть поставитись з довір'ям до моїх висновків, я змушений був з більшою обережністю обміркувати й прийняти остаточне певне вирішення. Ось через це саме, коли деякі явища приводили мене до певних висновків, а я в той час знайомився з явищами иншої категорії, що викликали в мені сумніви, то я намічене рішення тимчасово одхиляв і знову аналізував, зважував і перевіряв. Тдурнощі до правдивої швидкої оцінки особливо ускладнялися в тих обставинах, що складались на Вкраїні завдяки частим змінам влади, складним взаємовідносинам міста й села, історично-національним відносинам і цілій низці инших умов, серед яких відбувається революція, в яких іще не вилились у сталі й тверді форми нові соціяльні відносини, де можна вловити тільки ті чи инші нариси й тенденції майбутнього, де в залежності од зовнішнього чи внутрішнього захисту радянського устрою, з'являються ріжні тимчасові фактори, що заважають правильній орієнтації.

Але в результаті трьохмісячної, напруженої часами болісної, оцінки й перевірки свого аналізу, я можу нарешті твердо, добросовісно констатувати слідуюче:

1) Дійсно, закінченого соціялістичного будівництва на Вкраїні ще нема. Але тільки вбогі розумом, знанням і досвідом люди, або безсовісні демагоги, вороги працюючих, можуть обвинувачувати за це керуючу комуністичну партію, або Радянську владу. Чотири роки світової імперіялістичної війни, три роки внутрішньої громадянської війни, безупинні напади капіталістичних держав і ріжно-національних контр-революцій, блокада й відірваність од Європи — все це не тільки розхитало й привело до занепаду господарство України, але й зараз ставить величезні труднощі до його відбудови і до того ж відбудови в нових незвичайних формах.

До цього треба додати внутрішній опір, скажнену сховану ворожнечу паразитичних класів і груп, у яких працюючі класи вирвали з рук панування, можливість ледарства й вільної екс-

плоатації працюючих, треба мати на увазі свідомий і несвідомий саботаж дрібноміщанської інтелігенції, яку по охоті чи не охоті потягло до радянської роботи.

Все це й багато иншого сприяло тому, що процес нового, соціяльного будівництва розвивається поволі, з великими труднощами, не в тих крикливих, єфектних формах і в проявах, яких провокаційно вимагають вороги революційного пролетаріяту та його керовниці — комуністичної партії.

Але не тільки послідовний марксист — кожен, хто не живе з чужої праці, мусить визнати, що тільки комуністична партія гарантує працюючим повне, рішуче визволення спід класового пригноблення, тільки вона немилосердно, без компромісів знищує в корені, в самих основах і зародках можливість класового панування паразитичних класів і кладе фундамент нового устрою, з яким ніякі буржуазні цівілізації з їх спокійними організаціями не можуть зрівнятися ні силою й розміром майбутнього розвитку продукційних сил людства, ані можливістю розквіту його духовних сил, порівнятися з грандіозністю й розмахом комуністичної, колективістичної цівілізації, цеб-то величезними можливостями всього того, що простою мовою зветься вічним і ще не переведеним в життя поняттям людського щастя.

2) Вищезазначені причини, що заважають соціяльній перебудові України, стоять також на перешкоді й на шляху її державного будівництва. До тих причин треба додати ще причини історичного та національного характеру, які протягом всієї революції ускладняли — та ще й досі ускладнюють — процес національного відродження українських працюючих мас у розумінні забезпечення його певними державними формами. Але на підставі цілого ряду фактів в результаті найширшого аналізу й перевірки я можу з певним переконанням констатувати, що з боку керуючих центрів революції немає не тільки ніяких тенденцій до знищення української робітниче-селянської державности, — навпаки: **є яскрава тенденція до створення й розвитку її** (як би там це не було неприємно русифікаторським реакційним елементам, що ще й досі мріють про „єдину-неділиму"), в розумінні внутрішньої самостійности й зовнішньої тісної федерації в першу чергу з РСФРР і далі з тими робітниче-селянськими Республіками, які з ходом революції будуть вступати в Соціялістичний Світовий Федеративний Союз. Оцінюючи правдиво непереможний хід стихійного процесу, що твориться серед працюючих мас України, ураховуючи правильно тенденції української революції й ідучи назустріч її вимогам, — комуністична партія України проявляє дійсну правдиву активність у поступовій, але твердій тенденції до створення українських внутрішньо-самостійних центрів: економічного, політичного, державного й т. д. Ті явища й факти, що немов би суперечать цим тенденціям, явища, які ми спостерігали до цього часу в ріжних галузях життя і які іноді можуть дати підстави для протилежних висновків, — не являються результатом справжньої політики керуючого центру партії, вони являються результатом перш за все старих, ще не пережитих, винесених з часів царату ненормальних міжнаціональних стосунків, потім стану напруженої охорони Радянських Республік, а також наслідком того періоду, коли українська „демократія", яка не зрозумнвши нерозривного звязку між соціяльним і національним ментом революційного руху, во імя національних вимог виступила проти соціяльної революції, чим надовго посіяла ворожнечу й недовір'я в пролетарських і революційних масах України та Росії взагалі до національного, а зокрема до українського питання. Але в процесі революції передова частина міського пролетаріяту зрозуміла однобокість свого відношення до національного питання, зрозуміла необхідність найтіснішого об'єднання з працюючими масами села, де національний момент набрав особливо загострених форм, і вживає всіх заходів до усунення всіх перешкод на шляху тісного братерського об'єднання обох армій праці.

Розуміється, окремі факти окремих осіб ще довго будуть іти всупереч з цією політикою, іще довго й часто навіть у більш чи менш відповідальних окремих діячів революції в їхній діяльності будуть виявлятись пережитки старого відношення, невитроєного комуністичним досвідом і свідомістю, але те, що партія, як организм, який направляє хід революції, вже певно й ясно стала на шлях організації внутрішніх революційних і державних сил країни, про це свідчить низка фактів із її діяльности й політики особливо останнього часу. Військовий стан, напружена організація всіх сил на захист самого існування Радянської Республіки не дозволяє органичному процесові набрати більш ясних і точно визначених форм. Тому декларована самостійність Української Радянської Республіки в федеративному звязку з Радянською Росією через ненормальні умови в де-яких галузях державного життя тимчасово втрачає свої ознаки. Але, безперечно, що як тільки надійде час мирного будівництва, робітниче-селянська українська державність набере точних ясних форм, які, не порушуючи тісного звязку з робітниче-селянською Росією, дадуть можливість найбільш раціонально використати й розвинути всі революційно-творчі сили працюючого українського народу.

Ще один з фактів, які затримують українське державне радянське будівництво, це є недовір'я де-яких українських національних елементів, як із кол-робітників і селян, так і з кол робітників і селян, так і з кол трудової інтелігенції, недовір'я до політики керуючої комуністичної партії (не кажу вже про злосливий, соціяльно- ворожий опір куркулів та їх ідеологів, що являються в сучасний мент останньою підпорою й надією роздавленої великої буржуазії і світового імперіялізму). Але я переконаний, що як тільки ці працюючі елементи ясно поба-

чуть згадані мною тенденції, недовір-я щезне і трудовий процес будівництва соціялістичної держави буде значно полекшено їхньою участю. І чим скорше щезне недовір'я, тим скорше ці елементи просякнуться свідомістю того, що тільки Радянська влада, тільки соціялістична революція цілком забезпечує національне визволення працюючих мас і гарантує державність українського народу, „народу селян і робітників", а з другогобоку, чим скорше українська трудова інтелігенція визволиться од буржуазного погляду на державу, як на класовобуржуазний апарат пригноблення працюючих класів, як на засіб експлоатації державности для своїх особистих інтелігенсько-міщанських інтересів, чим скорше вона визволиться од свого хуторянства і дійсно просякнеться інтересами працюючих мас свого вiками експлоатованого народу і, не ізолюючи його, а звязуючи з працючими та експлоатованими класами усіх народів, активно, свідомо й самовіддано піде до будівництва робітниче-селянської радянської державности, тим скоріше і лекше щезнуть її нарікання й рештки старих непорозумінь.

3) Щож до політики КП(б)У в сфері національно культурній, то тут навіть вороги комунізму і його передової партії мусять визнати, що ні при якій владі на Вкраїні, не виключаючи й урядів Української Народньої Республіки, для українських працюючих класів не розгортались такі широкі можливості, як за останній час при Радянській владі на Вкраїні. Залишаючи на боці ті загально-економичні труднощі, які стоять на шляху Радянської влади в усіх сферах її будівничої діяльности, залишаючи на боці окремі факти, які носять на собі тавро старих непорозумінь, можна з певністю сказати, що дійсно тільки політика комуністичної партії, послідовно й точно переведена в життя, може в найбільшій мірі задовольнити всі вимоги духовного розвитку працюючих широких мас;можна сказати, що ніяка инша влада не може по соціяльному характеру своєму так глибоко, так правдиво прийнятись за освіту й розвиток найтемніших, найбільш пригноблених верств нашого народу, — як влада Радянська, керовником якої являється комуністична партія.

4) Організаційні взаємовідношення між РКП і КП(б)У також, як і міждержавні відносини між РСФРР і УСРР, не мають точних твердозафіксованих формульовок. РКП є центром світової комуністичної революції. Доки вся вага і відповідальність за долю революції лежить на ній, до того часу їй належить керуюча роля в ідейнім відношенні всіма комуністичними молодшими організаціями; доки ж Комуністична Партія (б) України не має своїх власних надійних, випробованих сил, на які можна було б покласти все керовництво революцією, до того часу КП(б)У буде і організаційно стояти під безпосереднім керовництвом РКП. І знову, — чим скоріш українські революційні національні елементи візьмуть активну участь в організації й роботі керуючої партії, чим помітніше виявлять свою цінність, надійність і відданість в справі визволення працюючих її членами, тим скоріше й точніше визначаться і взаємовідношення між РКП і КП(б)У, тим з більшою самостійністю буде вона провадити революційну й будівничу роботу на Вкраїні.

Такі мої головніші висновки трьохмісячного вивчення становища на Вкраїні. Виходячи з цих висновків, цілком поділяючи такий програм, тактику й політику КП(б)У, я заявляю ЦК КП(б)У про своє бажання вступити в КП(б)У. Разом з тим я переконаний, що і всі члени моєї організації „Закордонної Групи Українських Комуністів", як в центрі її — Відні, так і всі її секції: в Берліні, Празі, Будапешті, Римі, Яблонному й инших містах Европи, — ідейна позиція якої не росходиться з моїми висновками, коли одержать мій доклад, негайно вступлять в ряди КП(б)У.

З комуністичним привітанням.

В. Винниченко.

Харків, 6. IX. 1920 року.

Раковський у відповідь Винниченкові написав був таку статтю.

ЛИСТ ВИННИЧЕНКА

Боротьба Винниченка проти Петлюрівщини має величезну вагу, на цьому листі слід зупинитись. Він вказує на той неминучий перелом, який мусить наступити в кожного, хто щиро бажає волі й незалежности українському народові.

Винниченко — один із представників українського націоналізму, примушений визнати, що національна політика, буржуазна національна Українська держава, ц.-т. так звана „Українська Народня Республіка" не може забезпечити незалежности й національно-культурного розвитку українському народові. Він змушений визнати, що „Українська Народня Республіка" являється лише формою, під якою на Вкраїні фактично продовжували б панувати російські й польські поміщики та капіталісти або нова, щойно формується, українська буржуазія, поруч з міжнароднім імперіялізмом, який взяв би в свої руки все господарське, економічне й політичне життя країни. А народні маси й надалі зоставалися б рабами, як і під час царського уряду. Панування української мови було б лише зовнішнім, бо робітники й селяне через брак економичної незалежности позбавлені були б можливости одержувати освіту, духовно розвиватися. Сама народня освіта носила б характер буржуазний, і український націоналізм так само затуманював би класове чуття, як і в усіх инших націоналістичних буржуазних державах. Винниченко визнає далі, що тільки радянська форма уряду, більшовизм, як він говорить, може забезпечити національний розвиток українських народніх мас, ц.-т. може забезпечити їх мову, їх культуру, їх духовний розвиток.

Те, що тепер говорить Винниченко, українські комуністи-більшовики говорили давно. А-

ле особливо яскраво це було підкреслено в декларації про державні взаємовідносини України й Росії, яку вироблено було Центральним Комітетом Комуністичної Партії України по згоді з Центральним Комітетом Російської Комуністичної Партії. В пунктах 4-му і 5-му цієї декларації сказано: 5

„Фактичне здійснення права самовизначення для робітників і селян можливо лише разом зі знищенням класового панування і класової держави, разом зі звільненням робітників і селян од експлоатації й ярма поміщиків та капіталістів, із завоюванням ними політичної й економичної свободи та незалежности, инакше кажучи, з утворенням справжньої Робітниче-Селянської влади.

Тільки радянська форма держави, яка виключає владу привілейованого й експлоататорського класу, яка має підпорою диктатуру пролетаріяту й трудового селянства, утворює ті умови, при яких робітники й селяне стають господарями не тільки свого політичного й економичного, але й свого національно-культурного життя.

Буржуазно-націоналістичні держави, не дивлячись на свою націоналістичну вивіску, не тільки держать в економічному й політичному рабстві робітників і селян своєї країни, але ще штучно затримують національно-культурний розвиток широких мас. Національна ж агітація, яка ведеться немов би від імени загальнонаціональних інтересів, являється тільки засобом за допомогою самих робітників і селян во ім'я так званої національної солідарности зміцнити владу національної буржуазії й поміщиків над ними".

За прикладом не треба далеко ходити. Відомо, що Центральна Рада виявляла собою панування німецько-австрійського імперіялізму та німецько-австрійської окупації і разом з тим відновлення влади російських кадетів, октябристів і чорносотенців при уряді Скоропадського. Сучасне прагнення Петлюри „звільнити" за допомогою Польщі Україну може привести тільки до пограбування частини її території й до відновлення в цій останній території влади Бобринських, Радзівілів, Потоцьких, Терещенків і решток російсько-польської буржуазії.

Ошукані всякими українськими націоналістами селяне повинні зрозуміти, що їх вели неправильним шляхом, що за їх допомогою для них самих копали могили, що вся націоналістична огітація, яку провадить ще багато народніх учителів, у яких ще живий дух петлюрівщини, кооператори й инші представники українських націоналістичних організацій, являється цілком контр-революційною, як з точки зору економичних, так і з точки зору національних інтересів українських народніх мас. Відповідно до цього необхідно змінити й увесь характер української народньої школи, яка з огнища контр-революції й отаманщини повинна стати огнищем комуністичної освіти.

Х. Раковський

Ігор Євшан

СОЦІЯЛІЗМ НА МАНІВЦЯХ

(продовження)

Соціялізм можна й треба розглядати в двох площинах. У філософічній, це є **історичний** або **економічний матеріялізм,** і в площині соціологічний, суспільно-реконструктивній, що стала надбудовою і розбудовою філософічної концепції матеріялізму.

Насамперед: що таке **матеріялізм** взагалі?

Розглянувши це питання зможемо перейти до обговорення „історичного" або „економічного" матеріялізму.

Отже **матеріялізм взагалі** це моністичний світогляд, що зводить всі духові явища до поняття матерії, при чому всі духовні чи душевні вияви уважає функціями матерії. Ця дефініція виясняє рівночасно поняття „монізму", що базується на виключності матерії, порікаючи будьяку „метафізику" — надприродність, отже зводить і саму людину до рівня безформенної і мертвої матерії.

Історичний (або **економічний) матеріялізм** це побудований на матеріялістичних передпосилках світогляд, який визначує духовий і суспільний розвиток людини економічними умовинами а все історично здійснене охоплює тільки як наслідок економічного розвитку. Так одним реченням можна здефініювати „вчення" Карла Маркса. (Кн. Л. 942).

Економічний матеріялізм це ще й філософічна доктрина, яка господарсько-виробничі відносини кладе в основу історичного розвитку людства й його організованої форми суспільства. Взявши за підставу господарсько-виробничі відносини соціялізм доходить до ствердження, що життям кермують не ідеї, а механічні господарські процеси, які внаслідок їх схоплювання в системі діялектичного матеріялізму набирають природи фаталістичної закономірности, на яку наче б то, не міг мати жодного впливу людський ґеній та його ідеї. Очевидно, що в такій системі не могло бути місця для ідей і волі людини, а якщо їх (це б то ідеї) внаслідок „незрілости" сучасного суспільства соціялісти і комуністи „мимо-волі" допускають, то роблять вони з присяжним застереженням, що ідеї і воля є вислідом діяння механічних закономірностей, отже й носять їх тавро.

Звідси й походить мозковиння марксизму, визначене його основоположником — Карлом Марксом, мрячною формулою: **„Побут визначає свідомість!"**, що є насильним виверненням природи й її законів.

З вищесказаного видно, що філософія матеріялізму є наскрізь матеріялістична і раціоналістична. Будучи неспроможною піднятись до універсально-ідеалістичних висот, соціялістична філософія пятнує ідеалізм як „неуцтво". Згідно з таким основним соц-вченням бастард історичного матеріялізму московський комуно-большевизм пятнує не тільки усякий ідеалізм, але й трактує його як „контрреволюцію" і розправляється вже менше „науковими", але фізичними арґументами, з вжиттям усіх доступних йому засобів.

Випливаючи із раціоналізму соціялізм докотився до доґматичної релиґії, намагаючись „проґресувати" до вільної і поступової доктрини. Очевидно, що власного реакціонерства і ретроґрадности соціялістичні сліпці невсилі побачити. З колодою власної заскорузлости на власних плечах, вони кривуляють в пошукуванні трісок в чужому ліску. Інша справа, що соціялістичної ретроґрадности і доґматичної реакційности не можна пояснювати самими тільки прикметами „незмінности людської природи", навіть після її обтяження всіми атрибутами марксистського всезнайства, але й то насамперед **внутрішніми суперечностями філософії марксизму.**

Вже після поверхового розгляду „діялектичного матеріялізму" виходять на яву його основні і внутрішні суперечності. При ближчому їх розгляді унаглядняється цілий хаос, який породив у висліді „соціял-демократію" (відворот від абсолютного і ортодоксального соціялізму) і комунізм та большевизм, як здійснювання соціялістичних теорем і доктрин в рямцях абсолютистично-тоталітарної системи.

Діялектика — основа діялектичного матеріялізму — відкидає ідеалізм і засади абсолюту, сама претендуючи на ролю екзактної раціоналістичної науки. Сприймаючи життя як невпинний рух, основою якого є протиріччя, що опреділюють буття, вона узалежнює розвиток всіх явищ від т. зв. „закону трьох фаз", із яких остання мала б привести до „вищого щабля поступу"...

Відкидаючи ідеалістичні абсолюти, соціялізм установлює матеріялістичний абсолют як „начало всіх начал — закономірні протиріччя". В такий спосіб діялектика, незамітно для її визнавців і проповідників, із сфери раціоналізму перекочується у сферу містицизму. Спроби наукового обоснування згаданого „закону трьох фаз" суспільного розвитку завели діялектику в сліпий і глухий кут ортодоксальної схолястики. У висліді того соціялістам не залишилося нічого інакшого, як із „законів", що їх своїм розумуванням не зуміли розвязати, поробити містичні доґми, в них увірувати, не оглядаючись на те, що вони докочуються до чогось такого, що в самій своїй суті заперечує раціоналістична природа діялектики.

Можливо, що справа знайшла б ще, хоч і неідеальну, та всетаки якусь розвязку, коли б теорії марксизму, штучно і нарочно ускладнені претенсійною „науковістю" їх творців не створили б рівночасно із визнавців марксизму „секти фанатиків-інтелектуалістів", що своїми коментарями до тих штучних теорій, перетворили їх в недоступний для пересічної людини праліс словесної еквілібристики.

Та не до того було масам, що пішли за соціялізмом. Маси, які йшли за осліплюючими й оглушуючими гаслами клясової боротьби, соціяльної революції і принципу перерозподілу матеріяльних багацтв за чудодійною кличкою: хто не мав нічого отримає все, і хто не був нічим стане всім!!! — ті маси не мали ані часу ані відповідного вироблення вглиблюватися в світоглядову і суспільну суть соціялізму в усіх його формах — „наукового", „історичного", „діялектичного" чи „економічного"...

Не диво, що ізза нерозвязаности життєвих проблем — концепція соціялізму, сама по собі спрощувалася, а в дотикові з масами так примітизувалися, що здебільша ставала середником їх деморалізації.

Так було в філософічній структурі соціялізму. І зовсім закономірно, що коли захиталась вона, тоді потягнула за собою й соціяльно-економічну програму марксизму, яка на перший погляд видавалась так дуже струнка і логічна. А перший удар виміряли в неї самі присяжні соціялісти.

Зачалось від „перегляду" марксівських теорій. Цей перегляд знаний в „історії соціялізму" під назвою „бернштайнізму" або прямо ревізіонізму. Він і розколов єдиний раніше табір соціялістичний на ревізіоністів і ортодоксів. Перші були за тотальним переглядом, другі на сліпо залишались на старих позиціях.

„Непомильність" теорії Маркса зазнала удару насамперед у відношенні до тези про „концентрацію капіталу" (капітало-накопичення) і пролетаризацію суспільних мас. Ось тут Маркс мав свого „історичного пеха": він щоправда відчув симптоми суспільної недуги свого часу. Але від правильного відчуття симптомів до встановлення непогрішних закономірностей була величезна відстань. Спершись на натягнену мотивацію спекулятивної діялектики Маркс, (не врахувавши перспективи розвитку капіталізму в цілому, а тільки в дечому) надав своїм спостереженням характер фатального закону, замість виробити схему приблизної розвязки, що узглянднювала б усі прогресивні додатні і відємні сторони нового процесу.

Насамперед виявилося, що концентрація капіталу наступає далеко не тими темпами, що їх заповідав Маркс. Форми інвестицій і виробничих процесів виявили, що концентруючись й консолідуючись у світовому маштабі капітан виявляє тенденцію до розпорошення між постійно зростаючим числом власників.

Теза про ізоляцію кількісно зникаючої кляси капіталістів в обличчі безмежно зростаючих спролетаризованих мас аж ніяк не виправдалася.

Теза Маркса про урбанізацію суспільства, позбавленого власних засобів господарської діяльности й існуючого лише з продажі своєї фізичної або розумової праці здійснилася. Але не стало поступовим зубожінням мас, а навпаки. Внаслідок боротьби зорганізованої робучої кляси з капіталом і визиском з його боку, а далі внаслідок модерного соціяльного законодавства, забезпечення, державної контролі господарського виробництва — матеріяльний і культурний рівень робітничої кляси зростає, а умовини праці поліпшуються. Процес пролетаризації став тільки частковим і двобічним. „Пролетаризуються" певні прошарки середних кляс, але й слідний перехід пролетарів до середніх кляс (дрібні власники, рентієри і т. п.) — і то в індустріялізованих країнах, де після теорії Маркса якраз середні кляси повинні б підписати неминучій (тотальній) пролетаризації.

Ми вже сказали, що при глибшому розгляді соціялістичних теорій можна виявити цілу низку інших хиб тих теорій.

А тому не диво, що це вплинуло на практичну політику, обєднаних в II. Інтернаціонали соціялдемократичних і радикал-соціялістичних партій. Бо коли „закономірности" капіталоконцентрації і пролетаризації виявилися проблєматичними і релятивними, тоді чимраз більше сумнівним ставав їх фінал: соціяльна революція в соціялістичному змислі.

А тому, згананий в сліпий кут суперечностей, соціялістичний табір почав міняти свою політичну тактику.

І так на місце „революційности", що поривала за собою маси, прийшла тактика опортунізму. Початкові, непримиримі, доґми стали об'єктом пристосування до обставин, під гаслом... „стабілізації капіталізму"...

Того всього вистарчає, щоб довести до стану, в якому в соціялістичних програмах сьогодні не має однодумности, ані ясности відповідей, що й доводить до „демократизації" соціялізму. Соціялісти йдуть сьогодні по найслабшій лінії спротиву. Такий „авторитет" як, соціяліст, **Каутски** проголосив, що „успіхи соціялізму й капіталізму йдуть в однаковому напрямі..." Бо соціялізм зацікавлений у розквіті капіталістичної системи..." мовляв „чим успішніше розвиваєтся капіталістичне виробництво тим більше шансів до запровадження соціялістичного устрою..." знова виявляє „якнайменше віри в обєктивізм історичного розвитку..." іт. д. і т. д.

І справа тут не тільки в оберненні горі-дном програмових засад соціялізму, а й його історично-матеріялістичної діялектичної суті.

Зайво розводитись над тим, що такі викрутаси від доґматичної науки Маркса є найпримітивнішою спекуляцією. А втім і сама теорія Маркса це чи не найбільша філософічна спекуляція. А тому **Каутски** і йому подібні соціялістичні опортуністи могли себе, мимо такого „ухилу" преспокійно уважати учнями і спадкоємцями марксизму і (сьогодні до того ще й демократами).

Доля демократії не пощастила й соціялізму. З революційної „робітничої" ідеології він, затративши свій початковий боєвий патос, перетворився в угодовецьку супроти капіталізму течію. „Революційними" залишилися тільки його святочні фрази, зате опортуністичною стала ціла його політична практика.

Врешті не інакше мусіло статись з „рухом", що в глибині своїх основ був засуджений до деструктивного та опозиційного чинника супроти існуючого ладу і правопорядку. Де він навіть вийшов з опозиційного в ролю володіючого чинника — навіть там він себе не зумів виявити. Бо до того соціялізм не був підготований ані програмово ані ідеологічно. Соціялістам, які визнавали „закон трьох фраз" завжди бракувало суттєвої другої фази, яка давала б змогу будувати третю фазу, а крім того давала змогу виявити кермуючі і будуючі конструктивні вартості так дуже потрібні в третій фазі. Не осягнувши містичного „вищого щабля поступу" соціялісти в умовинах конструктивізму програвали, до того ж ще тиснені на своїх низах радикальнішою течією комуністів-большевиків мусіли „завертати" туди звідки вийшли. Автім претендуючі на „космополітичну універзальність" соціялісти не добачували примітивної однобічности і недовершености власної програми, що найяскравіше виявлялась у концепції розподілу вже існуючих, але не в конкретному плануванні та продукції матеріяльних багацтв у змислі нового „соціялістичного духа"...

І коли в низці головних країн Европи, після першої світової війни, самі обставини так легко передали соціялістам в руки керму та владу, саме тоді марксизм зазнав найбільшої своєї поразки. В тих, нових для нього, обставинах соціялізм не спромігся здійснити свою соціяльну революцію, бо йому забракло сил, здібности та мужности планово зрушити саму капіталістичну систему, ... яка як на глум опинилася в його правлячих руках. Хоч за **Кавтским** соціялізм повинен був залишитись зацікавленим у „розквіті" капіталістичної системи... зогляду на збільшення шансів до запровадження соціялістичного устрою... ціла справа не вийшла дальше примітивної експропорції (державного вивласнювання одиниці) й урядової анархії виробничої системи. Невміру галасливий, зате на ділі безчинний **другий інтернаціонал,** заскочений несподіваними практичними можливостями здавав позицію за позицією. Нічого в тому дивного, що розчаровані в ньому „маси" почали відвертатися від нього до радикальнішого комунізму.

Ми вже попередньо згадали, що смертоносного удару завдав соціялізмові його близнючий бастард комуно-большевизм, що появився на Сході Европи.

З другого боку, там де соціялізм почав капітулювати перед комунізмом, соціяльно-рефор-

муючу ролю почали виявляти націоналізми в різних країнах середної і східної Европи, оздоровлюючи ідеалістичним поривом і жагою творення нового життя.

Якраз тому війна з марксизмом пішла менше в площині соціяльно-господарської концепції соціялізму, а насамперед розвинувся бій з його обездуховленим, механістичним і матеріялістичним світоглядом, з його суперечною з законами життя — інтернаціоналістичною та космополітичною природою.

При тому слід признати, що соціялізм як політична течія, у свій час відограв і певну позитивну ролю в площині боротьби робітництва з капіталістичним визиском, а за здобуття прав для робітництва на культурний, правний і матеріяльний розвиток. А тому певні корисні елементи соціялістичної концепції, що їх можна окреслити як „соціяльний реформізм", пристосовуються до життя новішими реформаторськими рухами.

Історичним зломом марксизму і ямою, яку він сам для себе викопав були й є його світоглядові заложення. Війна з ними — це війна живих, будуючих ідей з отруйною мертвеччиною діялектичної схолястики, що примітивізує й вульгаризує духове єство людини, як одиниці так і цілого суспільства.

Микола Сціборський написав ще в 1930-тих роках таке:

„Самопевний у своїй „ґльобальній" зарозумілості соціялізм спромігся надщербити тільки гнилі основи політичної демократії, але далі сам розгубив свої шляхи...

Рештки, колись потужних, соціялістичних кадрів шукають рятунку: частини їх попала в обійми демократії („соціял-демократія" і „демократичний соціялізм"), інші бачуть вихід у поєднанні з комунізмом..."

Що дали спроби II. Інтернаціоналу створити спільний фронт з III. Інтернаціоналом — знаємо з хроніки 1930-тих років. Так звані „народні фронти" підірвали як демократію так і соціялізм відкриваючи ворота европейської твердині московському комінтернові й його пятим колонам.

Отже як спілкування з капіталізмом („соціялдемократія") так і шельмування з большевизмом („народні фронти") принесли соціялістичному рухові тільки остаточний крах, внаслідок якого сучасний (дехто каже „модерний") соціялізм перестав бути соціялізмом взагалі. В парі з тим прийшла затрата самостійної політичної ролі соціялізму як політичного руху.

З місіонера ґльобального маштабу соціялізм став опортуністичним приймаком відродженої парламентарної політичної демократії, без шанс на власне відродження так довго, доки не закине сучасного вислугування двом „божкам"...

В сучасну пору в однаковій гостроті виписане і для демократії і для соціялізму „Або-або" — якщо вони хочуть успішно відограти хоч і найменшу ролю в боротьбі з комуно-большевицьким тоталізмом й нігілізмом!

Вибір нелегкий, тимбільше, коли йде про визнавців „ідеології", яка при частих своїх змінах віх затратили вже почуття особистої етики і загальної відповідальности.

Звідси й не дивують нас голоси про „замирення" як про „війну" з комуно-большевизмом з боку останніх соціялістичних чемпіонів.

Василь Косаренко-Косаревич

Походження назви „Русь", „русини" і „русскіє"

До того, що наш народ називали і сам він себе став називати „Русини", а його державу та край „Русь", причинились Кельти і Греки. Були це кельтійські „Русціні" з теперішньої Провансалії в південній колишній Ґалії, а зараз в такій же Франції. Цезар і римляни називали їх з латинська „Рутені". Також народ, що сам себе називав „Расені", називали римляни „Етрусками". Взагалі заселювали колись Кельти майже цілу південну й західню Европу з британськими островами включно. Це вони виплили за Ґібральтар і оплили Европу Атлянтиком, з моря відкрили Скандинавію та вникли до Балтійського Моря. Це їх сліди в Руґії, де заховані риси одного з них, вирізьблені на камені, так типічні для виду запорожського козака-українця. Це ті Русціні-Рутені з портовим містом, що тепер зветься Марсей, займались морською торговлею, що мало різнилась від морського грабіжництва. Тому то й були вони союзниками Картаґенців, своїх мореплавних фенікійських конкурентів, в спільній боротьбі проти Римлян, аби не допустити до римської контролі в Середземному Морі. По остаточній побіді Римлян треба було тим Русцінам шукати інших вод і побереж поза римською контролею для продовжування привичного їм ремесла торговельного і розбійничого. Ось чому частина тих Русцінів-Рутенів дібралася аж до Чорного Моря і до нашого краю, головно ж здовж рік, що впливають до того моря і одержали від них ті назви, під якими вони й зараз відомі. Це вони були мореплавними учителями скандинавських норманів і такими ж співпредками наших давніх русинів і їх потомків українських козаків. І це тому помилкове приписування археологічних та звичаєвих слідів по тих Русцінах на наших землях скандинавським норманам, як це залюбки і тенденційно чинять приклонники т. зв. норманської теорії про походження Руси.

Першими причілками тих кельтійських Рус-

ців на нашому узберіжжі Чорного Моря були їх табори-засіки в Таврії — (грецька назва для нашого півострова Волинь, переназваного пізніше татарами на Крим) — в Меотійському Босфорі та в Сурожі. Звідтам — точнісінько так само як понад тисячу років пізніше їх співпотомки українські козаки із Запорожської Січі (Засіку) — робили вони на чайках очайдушні напади на побережні міста Малої Азії, що належала до Візантійської імперії.

Тривожна вістка про те, що якийсь то новий нарід з півночі Чорного Моря, що називається Русціні, напав і так жахливо ограбив те чи інше набережне малоазійське місто, поставила учених грецьких хронографів у Царгороді перед невідому загадку. Її розгадку стали вони шукати в біблії, тодішній книзі мудрости й знання. Там найшли вони пророцтво Езекиїла, що, мовляв, за гріхи Ізраїля покарає його колись Єгова народом з півночі йменням „гой Рос", котрий бичуватиме його. І в даному випадкові напав народ з півночі та бичував греків, що вважали себе наслідниками Ізраеля і не менше від нього нагрішили. Понадто і в назві „Рус-ціні" перший склад „Рус-" подібний був до біблійського „Рос". Отже вирішили вони, і залишились того перєконання, що це й є той біблійський народ „Рос", випророкований Езекиїлом. Від тоді наш край і нарід слив і називався лиш „Рос" на цілому Сході, куди сягав вплив грецької Візантії. Зате на цілому Заході, що стояв під впливом Риму й Ватикану, називали наш народ „Рутені", а наш край „Рутенія". А ці латинські назви лягли в основу всіх інших назв для нас і нашого краю, як, напр., німецької, французької, англійської тощо. Цікавий розвій тієї назви у німецькій мові впродовж її власного розвою: Рутені — Руцці — Руссі — Ройсен, параллельно до розвою назви: Прутені — Пруцці — Пруссі — Пройсен.

З часом злились ті кельтійські Русціні зі запільним автохтонним населенням України, розплились в ньому і залишили спільним потомкам зісловянщену вже назву „Русини" (Русіні). В Меотійському Босфорі прийшло до певного злиття Русцінів; з грецька вже Росів, з Аланами-Антами, спільні потомки яких звали себе довший час Рос-Аланами, з чого постала зісловянщена назва „Роксоляни", котрі теж злились з нашими тодішніми предками.

Але були це лиш періферійні впливи на назви нашого краю і народу. Справжня ж назва для цілости обох залишалася Україна і Українці, а з іранська Анти. Це аж по офіціяльному принятті христіянства від візантійських Греків грецька назва „Рос", в зісловянщеній формі „Русь", витиснула і замінила назву Україна, Українці, Анти. Бо вся вища гієрархія нової христіянської церкви на чолі з митрополитом у Києві наповнена була греками, що не мали нічого спільного ні з автохтонним українським народом, ні з його традиціями. Для них були поганськими не тільки божки начолі з Перуном, але й звичаї та назви з попередньої поганської минувшини. Тільки нові святі і біблійська назва „Рос" вважались в їх очах христіянськими. Тому то разом з божками переслідували і винищували ті грецькі духовники в Україні, а під їх впливом і Великі Князі Київські, також і назву Україна й Українці, та заміняли їх назвами „Русь і Русини".

Звичайно, що маса автохтонного народу залишилась і надальше вірнішою своїм традиціям із поганського часу та своїм назвам Україна й Українці, аніж Київська верхівка з грецьким образованням. Це повторилося пізніше також щодо ополячення чи зросійщення. Ось чому в Іпатієвському Літописі під роком 1187 говориться, що „вся Україна постона", то є засумувала, на вістку про боєву смерть любимого князя в бою, бо ходило о відзеркалення почувань народньої маси, а не лиш офіціяльного проводу його Русь-імперії, пронизаного варязькими службовиками і духовними Греками-дорадниками Великих Князів Київських.

Тут не місце для полеміки з прихильниками Норманської Теорії, але доцільно устійнити ось які факти, що спричинили її смерть чи пак фальшивість, хоч вважають її і надальше живою неповчальні та непоправні норманісти з політичних мотивів, як, напр., її корисники москалі та німці, або з респекту перед авторитетами московських і німецьких фальшивників історії Сходу Европи, як, напр., українці та інші немоскалі, що вже стали жертвою або є на черзі стати жертвою свойого русомітичного засліплення. В козацькому літописі Самійла Величка згадують українські козаки своїх славних предків русинів, котрі в п'ятому столітті пір проводом свойого короля Одонацера (Одоарка- побідили були 600-тисячну римську армію і 14 років панували в Римі, столиці світа. Потвердив правдивість такого свідомого передання в лоні українства напис на найденій в Зальцбурзі марморовій плиті з римських часів, коли то це місто звалось Ювавум і було столицею провінції Норікум. Цей латинський напис звучить в перекладі на українську мову ось як: „Року Божого 477 Одоакр король русинів (в оригіналі „Рутенорум рекс") Ґепіди Ґоти Унґари лютуючи проти церкви Божої благочестивого Максима з його 50 товаришами, що молилися з ним в цій печері по латинськи за ісповідання віри жорстоко мучених скинули вниз із скали а провінцію Норців мечем і огнем опустошили".

Поширення назви Русь і русини йшло з півдня на північ, а не навпаки, а Новгород був останнім а не першим містом Руси, що перейшов до вживання такої нової назви. Отже, не могла ця назва походити від норманів-варягів, що появилися на історичній сцені Східньої Европи не тільки о кілька століть пізніше, бо аж в 9-ому столітті, але й понадто з півночі.

Великі Князі Київські, котрі наподоблювали цісарів візантійських, як пізніші німецькі князі королів французьких, найняли і собі норманських вояків як прибічну та сполегливу, бо чужинну і плачену, палатну сторожу. У Царгороді звались вони „Варанґой". В Києві зісло-

вянцилась ця назва на „Варяги". Ось де розгадка дуже скорого зісловянщення тих службовців впродовж кількох століть.

У Києві називали купців, котрі вели торговлю з Грецією, „Гречниками". У Реґенсбурзі називали купців, котрі вели торговлю з Русею — тоді Руццею — „Руццаріями або Руццінаріями". Фіни назвали Шведів, котрі вели торговлю з Русею і проходили через їх землю „Руотціми" в дусі їх власної мови. Отже, виводити назву Русь від „Руотці", що були Шведами, як це чинять норманісти, це те саме, що виводити назву „Греція" від „Гречників", що були українцями-русинами, а назву „Русь" з таким самим оправданням від „Руццаріїв", що були німцями.

Назви майже всіх рік України та Дунаю, що мають головний склад „дон, дан, або дун" — Дон, Донець, Дніпро, Дністер — повторюються тим самим складом „дон, дан і дун" всюди там, де перебували колись Кельти, як, напр., у Франції, Бельгії (Фландрії), на Британських островах тощо, а немає їх слідів ніде там, де свою печатку клали були Шведи або взагалі ґермани.

Поминаючи вже факт, відмічений самим німецьким славістом, Й. Марквартом, в книжці „Остеуропеіше Стрейфціґе", Берлін 1903, що зісловянщення фінської назви „Руотці" дало би в найліпшому разі „Ручь", але ніколи „Русь" але навіть тоді нерозгаданими залишилася б грецька назва „Рос" і її існування задовго до приходу варягів із Скандинавії.

В лоні імперії названої Русею зі столицею Київом нарід, що творив і носив її та був панівним у ній, були українці і домішки до них перназвані на Русинів із мотивів, згаданих вже вгорі. Ось чому автохтонні митрополити в Києві, Іларіон і Клим, в XII- і XIII-ому столітті до нападу татарів, писали в захованих письмах, що вони горді бути Русином, а не Греком або „руським", що ними були всі автохтони-турани в північних колоніях Руси і Русинів, як предків теперішніх українців, аналогічно до „римських" (людей), що ними були, напр., Ґермани, предки німців, в часі їх колоніяльної приналежности до імперії Римлян, як предків італійців. Отже, так само, як римські Ґермани не перемінилися на справжніх римлянів навіть після того, як засвоїли вони собі для своєї імперії назву „Римська імперія", не перемінилися ті 18 туранських племен, відомих Київським літописцям під назвами, що зараз наново відродились для дотичних совєтських національних по формі републик і автономних областей на тій самій колишній колоніяльній півночі Русь-імперії, що з них витворився народ Москалів, на справжніх русинів навіть після того, як засвоїли вони собі для своєї Московської Імперії назву Русь в грецькій версії „Россія". Потверджують це постійно і ка кожному кроці самі Москалі, бо продовжують називатися „Русскіє" як і їх туранські предки в часі колоніяльної приналежности до Руси Русинів, а не „Русинами", як, напр., західні Українці аж до наших днів. Понадто є це прикметникова назовна форма, в якій не називається ні один справжній словянський народ.

Аж на такому то правдивому, а щонайменше найправдоподібнішому історичному тлі, очищеному від норманістичних і русомітичних фальшивок, стане зрозумілим, ба навіть самозрозумілим, чому наш автохтонний на півдні Східньої Европи нарід із своєю вічною національною столицею Київом залишився вірнішим своїй рідній, ніким не накиненій, назві Україна й Українці, аніж домішковій і насилованій йому назві Русь і Русини. Бо як тільки зкрахувала його Русь — імперія під ударами „руськіх" — Суздальців під проводом Андрія Довгорукого, дідом якого по матері був половецький хан Кучка, що його хутір „Кучково" над Москвою-рікою став пізніше містом Москвою і національною столицею Москалів, та татарів, що здебільшого теж увійшли в формацію московського народу, і він опинився в лоні Великої Литви, так зараз почав він від назв Русь і Русини, а повертати до попередніх і рідніших назв Україна й Українці.

Аналогічне явище повторилось на наших очах вдруге. Бо по розвалі Російської Імперії Москалів в лютневій революції свободолюбних народів її в 1917 р., цей самий наш нарід відкинув накинену йому указами царя Петра І. з 1713, 1717 і 1721 рр., примусову назву „Малороссія та Малороссы" і повернув до попередньої своєї рідної назви Україна й Українці.

Це, що на Заході колишньої Руси — в Західній Україні чи пак Галичині, і в Підкарпацькій Україні — ці назви „Русь і Русини" продержались незмінно аж до теперішности, зумовлено було між іншим ось якими головнішими причинами чи пак обставинами:

а) Там кельтійськй вплив закорінився не тільки засобом назви „Русини" але й назви „Галич" і „Галичани", б) Як Червона або Галицько-Володимирська Русь, із Львовом як столицею, проіснувала вона 100 років довше майже незалежним власнодержавним життям, аніж материнна Русь з Київом як столицею. Вона впала жертвою імперіялістичної експанзії польських королів і їх носіїв аж в 1340 р.; в) В постійній боротьбі проти окупантів-поляків в національному огляді, проти їх римо-католицької церкви на релігійній чи пак конфесійній площині, проти панів-поляків у соціяльному відношенні — треба було там боронити нарід русинів, православну церкву, що слила „руською" і поневоленого польськими або спольщеними дідичами-панами руського хлопа-кріпака. Отже всяка назовна зміна, хоч би навіть засобом повороту до своєї давнішої таріднішої, але поганської, назви Україна й Українці могла би була ослабити динаміку так зумовленого оборонного фронту проти денаціоналізаційної політики поляків; г) Західня Русь-Україна й її Русини-Українці не стояли в безпосередньому контакті з московськими аспірантами на окупацію українських земель і не могли назбирати

того досвіду в в стику з ними, котрий примушував їх братів над Дніпром і з Києвом, відмежовуватися від москалів-русскіх, прозваних „кацапами" (бо смердів нечистоплотний москаль „как цап") всіми засобами, аби не бути утотожнюваними з московським народом у такій неславі. Це ж якраз ця неслава, в якій стояли москалі у всіх чужинців, стала одною з найголовніших причин, чому цар Московської Держави Петро І. заборонив і московські і українські назви, та наказав нову спільну всім своїм підданим назву „російську", а переназвані так москалі-росіяни повернули до назви своїх фінських предків „Русскіє", утотожнивши її з назвою українських предків „Русинів" а „Росію" з „Русею". Це є теж одною з найголовніших причин, чому цей на півночі автохтонний нарід, що як спадкоємець татарської Золотої Орди перший раз став власнодержавним і виступив на політичну сцену як „московська нація" з власною Московською Державою і носив ці назви від 1481 р. до 1721 р., по розвалі Російської Імперії в 1917 р. не повернув так само до своїх попередніх статус кво анте назв Московська Держава та Москалі, як це зробили Українці. Тимбільше, що по відпаді назв Малороссія та Малоросси для України й Українців, мусіли стратити свій змисл і право на існування та вживання також і назви Великороссія та Великороссы.

Понадто немає ніякої задовільної відповіді норманістів і русомітиків на питання, чому ж потомки тих автохтонних Фінів, Угрів, Чудів та понад десяток інших туранських племен, що були „руськими", як довго належали колоніяльно до Руси Русинів, а стали „татарськими" впродовж колоніяльної приналежности до Золотої Орди татарів, по відзисканні своєї незалежности не назвали своєї першої власної держави „Русою" чи „Руською", а тільки з фінська „Московською" чи „Московею"? Чому ще навіть в половині XVII-ого сторіччя Адамові Олеаріюсові, послові герцоґа гольштайн-мекленбуржського в Москві, високі достойники московських царів з династії Романових пояснювали значення царського і державного гербу ось як: Понад двуголовим орлом римсько-візантійських цісарів, як приданим Зої (Софії) Палеолоґ у заміж за Івана III., уносяться три корони, як символи Великого Князівства Московського по середині, а ханатів Казанського й Астраханського по боках? Чому немає там найменшої згадки про Велике Князівство Київське, про Русь взагалі, або про їх ґерб, русь-український Тризуб? Чому аж пів тисячі років по розвалі Русь-імперії доцільно було московським царям і їх носіям переназвати себе самих і свою імперію на „російське" та утотожнити себе русомітично з предками українців-русинів, так само, як доцільно було в теперішности московському вождеві Улянову-Леніну та його носіям москалям-русскім, назвати свою наново награбовану Московську імперію СССР чи пак „совєтською" а себе „совєтськими"?

Правильна відповідь на такі та подібні загадкові питання з боку дослідника-науковця, що вилущує історично-політичну правду щодо Сходу Европи взагалі, а щодо народів українського та московського зокрема, зпід норманістичних брехонь і фальшивок, є ось яка:

Московська Держава Москалів започаткувала своє існування в 1481 р. теріторіяльною величиною в 450.000 кв. км. Починаючи першу світову війну в 1914 р., що привела до зкраховання її в переназві на Російську Імперію, коротко Россію, мала вона вже понад 20 мільйонів кв. км. Теперішня наново награблена імперія Москалів переназвана на СССР чи на „Совєтську" може вже похвалитися опанованою територією ще о декілька мільйонів кв. км. більшою. Розвій історично-політичного процесу, котрий зумовив чи пак уможливив такий колосальний зріст імперії москалів і їх яничарів, чергово називаної Московською (1481 — 1721), Російською (1721 — 1917) і Совєтською (1921 — тепер) націхований ось якою роздільною лінією: По одному боці цієї постійної лінії одинокий народ Москалів та їх яничарів, пронизаний своїм божевільним уроєнням у змислі всемосковського месіянізму-большевизму, старається здобути всі інші немосковські краї та поневолити дотичні немосковські народи, аби мати змогу, примусити їх перейти на власномосковський спосіб життя у всіх його маніфестаціях і почувати себе так щасливими, а по другому боці цієї лінії якраз ті всі інші немосковські народи, що надаремно боронилися перед здобуттям і поневоленням Москалями й їх яничарами, але не перестають тоскувати за страченою свободою та вижидати можливости відзискати її, як це вже раз на короткий час вдалось в лютому 1917 року.

При задержанні своєї первопочаткової й однозначної національної назви „Московська Держава", „Москалі" чи „Московскіє" наявною залишилася би ця ціховна лінія, що розділяє в такому московському сфінксі того, хто душить і катує та постійно поповнює найстрахітливіші злочини проти людяности, аби поширити свою імперію та вдержати своє иснування над тими здобутими і поневоленими немосковськими народами, від так душених і катованих та інших жертв таких злочинів проти людяности. Тільки запаморочення довкружнього світа фальшивим мітом російства або чи пак і совєтства, тільки наказна спільна назва „російською" або чи пак і „совєтською" і герметичне ізольовання так переназваної Московської імперії залізною заслоною може зробити згадану роздільну ціховну лінію незамітною. Тільки утотожнення себе з українцями та всіми іншими немосковськими народами під спільною назвою „російською" чи „совєтською", тільки віра в правдивість фальшивого міту російства або совєтства цілого населення імперії москалів, отже й гомоґенности Потемкінського „російського або совєтського" народу, дає можність Кремлеві, Москві і Московству, включно з їх яничарами:

1) Облахманений так світ кинути московсь-

ким злочинцям проти людяности й їх немосковські жертви в один спільний горнець;

2) В лоні так то посталої імперіяльної російської чи совєтської „родини" всі злочини людяности з боку „великого старшого брата" або „батька народів", що ним є москалі з їх царем чи вождем начолі, супроти всіх інших немосковських народів як „менших братів" чи „дітей" злагіднити до степеня „родинних спорів", ба навіть ґлоріфікувати їх як політичну мудрість і чесноти;

3) Оправдувати постулят „цілости і нерозривности" чи пак „однонеділимости" награбленої до тепер Московської імперії замаскованої на совєтсько-червоно як СССР, або щонайменше тієї, що награблена була москалями до першої світової війни, замаскованої як Росія, але завжди включно з Україною, бо без України стратила би решта Московської імперії не тільки майже половину економічного та можновладного потенціялу цілої імперії, але й понадто всі передпосилки до свойого міту російства.

А русомітичному блахманові завдячує Петербурґ, Москва і Кремль та московство включно з яничарами далеко більше експанзивних успіхів, аніж власній зброї чи військовому ґенієві.

Ось чому москалі так дуже ображуються, як називати їх їх власним первопочатковим національним йменням без найменшого бажання чи хотіння їх образити, а тільки для однозначної точности поняття-назви та їх змістових носіїв. Адже німці не ображуються, коли їх словяни не називають „Дойче" а тільки „німці", хоч значення „німий" чи навіть „глухонімий" є дійсно образливе. Такою вдаваною образливістю стараються вони прикрити свій страх перед усвідомленням згаданої вгорі роздільної лінії між москалями-катами та злочинцями а всіми їх немосковськими жертвами. Бо тоді був би кінець охоті будьякого справжнього словянина тяготіти до „старшого і великого російського брата", здемаскованого монгола-москаля, кінець охоті будьякого справжнього соціяліста-комуніста бажати і собі та своєму народові „совєтського раю", здемаскованого як деспота рабської „тюрми народів". Не можна би було довше обдурювати та приманювати словянських людей і народів фальшивим мітом російства монгольських москалів, а соціялістичних людей фальшивим мітом совєтства деспоторабських москалів.

Зрештою, знають про таку правду щодо себе й українців та інших словянів і самі Москалі. І так, напр., Янушевскій признав факт засвоєння собі Москалями чужої, бо української, назви Русь-Росія. Тому рішив він врятувати бодай словянство первопочаткових Москалів. Для такої мети придумав він до трьох братів Руса, Лєха і Чеха — котрі згідно з т. зв. Хорватською Легендою мали вийти з Крапіни в Хорватії і стати родоположниками народів руського, лешського (польського) і чешського, ще й четвертого брата „Моска" і велів йому бути родоположником московського народу.

Щирішими виявились ряні Москалі, котрі стали проповідувати т. зв. евразійський рух. Вони стали бути навіть гордими на своє відкрите монгольство. Адже ж і предок Улянова-Леніна був татарський мурза Ульянов, що перейшов із служби ханові на службу Іванові III. Вони стали чванитися своїм працуром Чінґіс-Ханом і Тамерланом. Навіщо їм фальшивих геральдичних спадкових конструкцій щодо Візантії та Риму, коли виявилось, що, згідно засвідчення папського делеґата до Каракорум, Чінґіс-Хан залишив в завіщанні своїм монголам панування над всіми краями, куди ступить копито монгольського верховника. Квінтессенцію евразійської літеартури Москалів висловив Сахаров у своїй виданій по-німецьки книжці „Чехіше Леґіонере ін Сібіріен", Берлін-Бонн 1931, ось як: На підставі найновіших наукових дослідів не може бути більше ніяких сумнівів про те, що ми Великороси не є ніякими словянами а монголами, котрі засвоїли собі словянську назву та словянську мову. Отже, найвищий час, витягнути з того останні консеквенції. А саме — об'єдинитися нам з монгольськими Фінами і Мадярами, заключити союз з ненависниками словянів, німцями, спільними силами вигубити вщерть усі словянські народи, а їх землі розподілити поміж собою.

(Закінчення в слідуючому числі)

ПАРТІЯ ВЕДЕ...

Та нехай собі як знають, божеволіють, конають
Нам своє робить...
(П. Тичина)

Ми б не забирали голосу в розгляді розходжень між Українською Національною Ґвардією й партією п. Івана Багряного, як-би не те, що обі ці партійні діячі, довгий час дбали бути альфою і омеґою українського життя. Хто з нас не пригадує собі поук „Українських Вістей" п. Багряного, окутаних туманом „демократичної" фразеології, чи врешті статтей п. Боровця Бульби в тому ж часописі.

Та як на злобу, вкрай гнилі, тоталітарні й нетолерантні відносини викрилися несподівано там, де цього найменше можна було згідно з запевненням обох сторін сподіватися. Виявилися вони різкими розходженнями поміж проводом УНҐ й проводом партії Багряного. Щоб одначе не бути голословними ми наведемо на

найцікавіші місця з статті п. Боровця-Бульби, поміщеної на сторінках органу УНҐвардії і „Меч і Воля". Стаття носить назву „Причини мого розходження з проводом УРДП".

А пан Бульба-Боровець пише такі речі:

„Потребу існування нової демократичної політичної партії, як ідеологічно-програмового антипода крім партії та активного політичного противника нашого „організованого націоналізму", що став на монопартійно-тоталітарні позиції, я відчув в часі ІІ-ої світової війни в Україні".

„...Я почав себе рахувати членом УРДП як приватна людина".

„В наслідок масової еміґрації кадрів з Німеччини, практичне керівництво партії опинилося не в руках Центрального Комітету, а буквально кількох людей, з п. Іваном Багряним на чолі. Нове здекомплетоване керівництво УРДП не маючи над своєю роботою контролі, та диспонуючи всіма засобами великої організації і пресою, почало впадати чимраз то в більші амбіції і під кінець довело чесну демократичну організацію до манії ґрандіоза, як правило, допровадило цих людей до того, що вони почали ставитися зневажливо до всіх інших політичних партій, рахуючи себе „головною силою".

„До Національної Ґвардії керівництво УРДП поставилося в високій мірі нечесно. Головній Команді УНҐ лідери УРДП поставили безсоромну вимогу підпорядкувати цю військово-революційну організацію не урядові УНР, а наказам виключно УРДП. Пояснюється ця вимога тим, що УРДП являється „головною силою" і тому мусить вона мати свою сьогодні військову організацію, а завтра цілу армію, як всеобіймаючий революційно- демократичний рух. Коли ж Головна Команда УНҐ таке домагання лідерів УРДП категорично відкинула і твердо стояла на позиціях свого статуту та резолюцій, які на демократичних засадах реґулюють взаємовдношення поміж УНҐ та політичними партіями, як окремих суверенних орґанізацій, тоді партія почала доказувати, що в УНҐ є 95% членів УРДП і тому ця організація мусить бути „уердепівською", що й повинно бути офіційно опубліковане".

А намагання переконати лідерів УРДП, що таке їх ставлення до демократичної військової організації ніколи не принесе добра для УНҐ і самої УРДП. Мало того, це буде велика шкода для визвольних змагань. Коли кожна партія почне творити свої військові організації, які завтра будуть перетворені на окремі партійні армії, замість однієї всенаціональної збройної сили, тоді кожній дитині ясно, який буде результат наших визвольних змагань. На превеликий жаль, ця проста істина зовсім незрозуміла для лідерів УРДП. Вони далі засліплено стоять на своїх позиціях. Тримаючи в своїх руках видавництво і друкарню, саботують всі військові видання. Перешкоджається складачам-воякам складати наш військовий журнал „Оборона України". А коли УНҐ з великим трудом зорганізувала своє окреме видавництво, партія його рахує „конкурентом" і видає диспозицію членам партії в Ґвардії та поза ґвардією всюди саботувати кольпортаж всіх наших пропаґандивно-вишкільних військових видань".

„Від довшого часу партія почала кампанію сильного кадила перед своїм лідером. Це робиться на те, щоб „підвищити" його авторитет. Всі осторога серйозних людей, що п. Іван Багряний не потребує штучного підношення його авторитету, бо він як кожна людина має свої плюси й мінуси, залишаються безрезультатні. Тенденція „вождеславія" скоро дійде до того, що в кожному числі газети „Українські Вісті" мусить бути друкований якийсь вірнопідданий лист. І ось серед тих листів обов'язково мусів бути й лист Української Національної Ґвардії. У великодному числі „Українських Вістей" 1952 року появилися аж два привітання від Головної Команди УНҐ: одне загальне, з вирізненням ЦК УРДП, а не всім політичним партіям: друге спеціяльно для лідера УРДП п. Багряного, не як виконуючого обовязки Голови Президії УНРади, що було б ще допустиме, а „трибуна і виразника волі нової з-підсовєтської еміґрації". Несумісність таких привітань подвійна. Перше, кому вони потрібні, а особливо лишні вони п. Багряному. Друге, маса людей з тої ж самої підсовєтської еміґрації звернулася до Головної Команди УНҐ з запитанням, коли та еміґрація робила своїм „одиноким трибуном — виразником її волі" — п. Багряного?"

„Втручання УРДП до внутрішніх справ УНҐ дійшло до такого курйозу, що в останніх часах ця партія почала спроби змінювати керівні орґани УНҐ: таке недавно сталося в одній Краєвій Команді УНҐ. Пленум Краєвої Команди вибрав свої органи, а партійна канцелярія ЦК УРДП вислала до тої організації листа, що „зневажнював" переведені там вибори і „рекомендував" передати справи УНҐ людині, яка ніколи не була військовиком. Причина такої мудрої дії ЦК УРДП була та, що обраний новий командант нашої краєвої організації був колись членом УРДП а потім виступив з партії за ідеологію хвильовизму. Ясна справа, що такий „еретик" може не подобатися лідерам УРДП. Але раз краєва організація УНҐ його законною дорогою обрала своїм командантом, то лідери демократичної УРДП повинні рахуватися з волею виборців, а не осмішувати себе і УНҐ такими незаконними вчинками: тимбільше, що той „єретик" являється членом „з-підсовєтським еміґрантом", як і всі лідери Головної Команди УНҐ та є таким самим УРДП".

„З огляду на наведені вище факти, моя особиста співпраця з сучасним керівництвом УРДП виявилася неможливою. Я перестав рахувати себе членом того середовища і заявляю офіційно, що від 15. 5. 1952 року я не несу жодної співвідповідальности за його робо-

ту Дійсність мені доказала, що моє попереднє рішення нав'язувати діловий контакт з названими людьми, було великою помилкою. Вони відносяться до війська, як до „гарматнього м'яса партії", односторонньо і абсолютно нечесно. Вони майже шість років мене переслідували, шпигували та тероризували тим, що оголосять в пресі „анархістом". Я все це старався лагодити, бо не хотів „війни", а шукав миру поміж нашими політичними та військовими організаціями. Коли ж я побачив, що моя добра воля рахується нікчемністю, а справа ведеться в пропасть, мусів оголосити цю заяву".

Стільки п. Бульба-Боровець про свою партію.

Замість війни „організованому націоналізмові" — відкрив п. Боровець „війну" у власній партії, від якої відтягався шість років. Там шпигували його нещасливого, тероризували й переслідували. Нюшкуючи за „хвашизмом і тоталітаризмом" пан Боровець знайшов його в своїй партії. Шукайте а знайдете. Коли ми переконуємо українських демократів, що вони не демократи а більші тоталітаристи чим „організовані націоналісти", то вони не вірять нам і шукають таки тріски в чужому оці. Тому добре що тепер самі демократи викривають недемократичність і протинародні затії ЦК УРДП. Змова ця мала місце не без участи п. Боровця. Військом ніяким УНҐ не слід було рахувати, коли п. Боровець пише, що „почав рахувати себе" членом партії тоталітариста Багряного. Що ж, таки прийдеться колись попросити „хвашистів", щоб навчили і Багряного і п. Боровця, якщо не культури політичного ведення, то принаймні примітивних засад організованого життя взагалі. Бо це що виявляється виглядає дуже диковинно.

Вся історія п. Боровця болюча й макабрична. Має річ ясна й смішні моменти, щось в роді „казав німий глухому, що сліпий бачив, як кривий танцював гопака". Відносини в „демократичній" партії Багряного-Боровця вкрай диктаторські, недемократичні, забріхані. Шкода, що п. Боровець не вияснив нам чи бува великодні побажання не пересилав собі від імені УНҐ сам п. Багряний. З статті виглядає, що п. Боровцеві, командантові нещасливої УНҐ про такі бажання не було відомо. Що-ж, була вже колись одна стара панна, що сама собі писала любовні листи. Заявляючи раз, що він був членом тоталітарної й вождівської партії, пан Боровець потім непотрібно сипле нам в очі „демократичний пісок", що його зовсім не звільняє від відповідальности за потягнення тієї партії.

Пан Боровець закидає Багряному, що тому незрозуміла проста істина культурної поведінки. Ми думаємо, що тих незрозумілих істин є більше для обох закукурічених партійно-військових вождиків.

Ми раді що недемократичне, й тоталітарне шило вилізло з „демократичного" мішка. В нас не було ніколи ілюзій, щодо кадильного диму, диктаторських амбіцій та всіх інших атрибутів партії Багряного. Та були й ще є наївні, які „Наші позиції" брали поважно. Для них призначена заява п. Боровця, й може вона допоможе їм вирватися з обіймів диктатури й тоталітаризму.

З ножицями по пресі

Вода, вода й ще раз вода...

Міркуючи над визначенням компетенцій УКК проф. Микола Чубатий на сторінках „Свободи" (ч. 1941 і ч. 1942 з 2-го і 3-го червня), переливає з пустого в порожнє безвідповідальні фрази, з яких ані дві не держаться купи, а навпаки противорічать собі.

Ствердивши понад усякий сумнів, що УКК є представником американських українців, їх заступає і репрезентує, та до справ українського народу й його політичних акцій не вмішується („УКК не вважає себе компетентним активно вмішуватися в справи українського народу та в його політичну акцію, внутрішню або зовнішню..."), проф. Микола Чубатий кількадесять рядків пізніше явно перерішує факти, й вмішується у внутрішні справи українського народу.

Він пише:

„Не раз і не два Українське Підпілля стверджувало факт, що його політичним проводом в краю є Українська Головна Визвольна Рада, теж як всеукраїнська національна установа. Американські українці приймають цей факт, що УГВР веде революційну акцію на рідних землях. Невідомо, щоб яканебудь друга українська політична установа мала активний вплив на хід революційної акції в Україні під советами..."

Виходило б з того твердження п. проф. Чубатого, що він має цілковиту певність відносно ролі УГВР в Україні. Очевидно, знає він про те від „Українського Підпілля" в Брукліні, що конкретно матеріялізується перед ним в особі п. Миколи Лебедя. Як для Лебедя, так і річ ясна для проф. Чубатого УГВР „всенаціональна установа". Водячи безвідповідально пером по папері проф. Чубатий утотожнює бандерівську партію з українським народом, а свою власну думку робить думкою американських українців коли пише: „американські українці приймають цей факт, що УГВР веде революційну акцію на рідних землях".

Україна — це ще далеко не кілька галицьких повітів і не кільканадцять тисяч членів бande-

рівської партії, з яких три четвертини сьогодні поза Україною. Пан проф. Чубатий вважає, що решта українців це не українці, бо вони не є членами бандерівської партії. Українці-патріоти — це одиноко бандерівці і їхня партія. Шістнадцять мільйонів українського індустріялізованого пролетаріяту, друге ж стільки колгоспників-селян, сотки тисяч українців примусово включених в ряди Червоної Армії, ба врешті три міліони комсомольців і добрих два міліони партійних і управлінських працівників в Україні — все це не є та сучасна Україна, що розмістилася на просторі рівному просторові сучасної Франції. Україна, що її визнання хоче накинути американським українцям п. проф. Чубатий, це є в його розумінні п. Микола Лебедь в Брукліні, о. Гриньох в Мюнхені й Степан Бандера, з якого конспіративних чорних окулярів сміються... діти баварських німців. Він обстоює цю дивну теорію спаленої землі й позбавлення життя всього, що не стане під командні впливи його партії. Бо бандерівська партія і УГВР можуть говорити від імени партії і свого членства, а ні в якому разі від імени народу України. Без тих міліонів і проти їх волі, що про них ми сказали вгорі, ніяка революція в майбутньому немислима, навіть якщо по різних еміґраційних дірах бандерівська партія збільшить вдесятеро свої кадри. УГВР може й є політичним проводом бандерівської партії, і бандерівці щодо цього довго сперечалися. І до речі, навіть в цьому відношенні не могли погодитися. Спірне сьогодні питання серед самих бандерівців робить проф. Чубатий річчю безспірною для України.

Ба мало того. Він пише не тільки від імени України, але й від імени американських українців, хоч нам невідомо, де й коли американські українці визнали партію проф. Чубатого чинником ведучим визвольну акцію на рідних землях, і ми теж „американські українці" застерігаємося проти насильного накидування нам думки, яка не є нашою думкою.

Для нас бандерівська партія і УГВР — є еміґраційними партіями, що мають право виступати від імени членства тих партій. Репрезентувати ж український народ, поза власними партійними амбіціями й уповноважненнями — бандерівська партія інших немає. На життя мусимо дивитися так, як воно нам представляється.

Скільки б не переливати воду з пустого в порожнє — вона буде завжди водою, навіть коли цю воду порядком чаклування замовляти екстатичними фразами. Стану такого як є, не змінить і те, що Українське підпілля визнало УГВР політичним проводом. Хвалився циган своїми дітьми. Та певно, і це для нас не є секретом, що бандерівці визнали... бандерівців своїм політичним проводом. Та що нас таке визнання обходить? Через те, що бандерівська партія визнала бандерівську партію під іншою назвою, український народ не впав перед нею на коліна, і її не визнав своїм політичним проводом, а проводом одної бандерівської партії.

Отак, конкретно, проф. Чубатий хоче сказати нам, і більше, бо сказати в нашому імені, що ми повинні визнати і вже визнали бандерівську партію Україною. А цього трошки забагато.

**
*

„Джералдтон у поклоні двом великим Тарасам...". Під такою назвою помістив „Гомін України" з дня 26 квітня замітку про святкування святочних академій в Джералтоні. Блюзнірче порівнання повинно дещо застановити авторів „двох великих Тарасів". Тоді коли постать Шевченка незаступима й одинока стоїть маятником над минулим, сучасним і майбутнім, в той самий час таких „великих Тарасів" як ген. Тарас Чупринка за останнє тридцятьліття ми могли б знайти кільканадцять тисяч, а може й більше. Й ніхто з поміж тих подібних ген. Чупринці героїв — нічим своїми заслугами від Чупринки не різниться. Хіба лише призвищем або партійною приналежністю. Нам багато більше імпонує наприклад Олег Ольжич, який ніколи як відомо не займався мордами на українцях, й не давав в цьому напрямі доручень. А цього що Чупринка подобається „Гомонові України" ще замало, щоб ставити його поруч з Шевченком.

**
*

Журнал бандерівської еміґраційної партії „Визвольний Шлях" (ч. 5 (56) широко розписується про розвиток українського визвольного руху. А між рядками, щоб задоволити партійне сумління автор статті пише:

„Вкінці, як пізніше підтвердили події, цей Провід (Провід Організації Українських Націоналістів) був коляборантським чинником у німецькій політиці..."

Ми від себе додамо ще одну цитату:

„Провід Організації Українських Націоналістів був коляборантський. Полковник А. Мельник приїхав до Львова на німецьких танках, та зробив п. Стецька премієром того уряду, що розклеював тисячі плякатів з окликами на честь Гітлера й нової Европи. Німців тоді у Львові не було, а як були там з танками й багнетами, то п. Стецько крізь свої чорні окуляри їх не бачив".

Коментарі зайві.

**
*

„З трьох великих українських борців за свободу двох є ще в живих: пан Стецько і Степан Бандера, третій — Тарас Чупринка згинув в боротьбі..."

Тим разом, ці слова не належать ані проф. Миколі Чубатому, ані п. Б. Катамаєві. Поінформована так своїми бандерівськими приятелями, повторила їхні слова п. Едіт Гайдер в Канаді. В зв'язку з цим „Гомін України" містить статтю, щоб доказати що ось мовляв і „чужі" прославляють велич лідерів бандерівської партії. Та нам це не імпонує, і ми зовсім не бачимо сяйва величі трьох „великих борців за свободу". Боротьба їхня — це боротьба за можливість свавільної і безконтрольної поведінки їхньої партії, і лише в такому аспекті були вони „великими борцями за свободу".

Пані Гайдер тут нічого невинна. Винні ті, що про це її інформували.

***

„Наше Слово", український демократичний часопис, в числі за місяць березень 1952, цитує уривок з статті, що була поміщена в нашому журналі. Ось цитата:

„Чого дурити ще далі українського робітника і селянина демократією? Хіба він вже її досить немає? Хіба демократія взагалі існує?"

Відтак „Наше Слово" подає від себе повно завваг і коментарів.

Та ми не хочемо бути струсами з захованими в пісок головами.

Приглядаючися подіям на п'яти континентах, ще раз ставимо під сумнів присутність демократії. Випадки в Ірані, Іраку, Єгипті, Марокко, Індонезії, Конґо — потверджують нам існування системи колоніяльної несправедливости, що її несуть на вістрях мечів в підбиті країни — соціял-демократичні культуртрегери Бельґії (Пол Генрі Спак) Франції (Піней) Англії (Етлі-Черчіл), Голяндії, і так далі — в безконечність. Ми це все знаємо і подивляємо поступ і революційність думки американських журналістів, які звернули вже увагу на те, що ледви чи зможе такий світ протиставитися мужньо світові комуністичного рабства. А тому що „Наше Слово" виходить в Анґлії, радимо одному з його редакторів написати ґрунтовну статтю під наг. „Студія англійського шовінізму й імперських почувань".

З життя ОДВУ

Відділ 32 Міннеаполіс, Мінн.

Святочні сходини з приводу роковин проголошення самостійности Карпатської України.

Велике значіння на еміґрації має пригадування всіх визначних роковин з нашої давнішої і недавньої історії. Це один з наших засобів протиставлення затопленню в чужому морі. Серед важливих річниць непослідне місце займає річниця проголошення самостійности Карпатської України і цю річницю відзначило ОДВУ святочними сходинами 29 квітня біжучого року.

В програму сходин входив реферат культурного референта ОДВУ інж. Гайдая, спомини інж. Михайлевича і проф. Грановського, та деклямації.

Міннеаполіс і Ст. Пол має добрих декляматорів а саме п. Марія Кротюк, Евгенія Коцюба і Тамара Мисечко, які і тим разом дали присутнім нагоду послухати в добрій інтерпретації поезій наших сучасних поетів.

Інженер Гайдай говорив про висновки на тлі боротьби „Карпатської Січи". Він зазначив, що беручи під увагу той відгомін, який викликала подія проголошення самостійности тільки незначної частини Українського народу, в світі, та яку реакцію вона викликала в дипломатичному і військовому, зі сторони Польщі, Мадярщини, Румунії, та Совєтської Росії — можна говорити про величезне значіння тієї події, що була тільки частиною загальної боротьби Українського народу за своє визволення.

Далі прелеґент коротко, але змістовно представив перебіг подій і сумний кінець героїчної спроби. Інж. Михалевич представив, яку велику підготовчу роботу на Підкарпаттю перед цією великою подією провела ОУН, а проф. Грановський подав спомини з поїздки на срібну землю вже по сумному закінченні героїчних змагань. Окрім членів ОДВУ на салі було присутніх Українців з ріжних парохій і організацій, і вони з зацікавленням прислухувалися програмі й цікавим фактам подаваним устами очевидців.

Закінчено сходини спільним відспіванням Національного гимну. **С. К.**

Відділ ОДВУ ч. 12 на пресово-видавничий фонд.

Датки зложили: С. Новаківський $10, П. Ґенґало і Бережницький по $5, С. Бобяк $4, М. Романюк $3, А. Шекерик $2.50, по $2: К. Демчук, М. Дармограй, С. Бобяк, Ставничі, А. Рутецький, І. Поліщук, І. Романюк, по $1.50: І. Яросевич; по $1: М. Луцик, О. Леськів, О. Цісик, С. Барабах, М. Дубас, М. Вишиванюк, П. Тарновецький, О. Кульчицький, др. П. Дубас, М. Маслянка, Бобяк, Бак-Бойчук, Й. Мудрий, О. Співак, М. Хомин, І. Бендзар, Пацовський, І. Мричко, В. Лебідь, П. Демко, І. Дзіндзюра, Отеняк, Н. Н., І. Строгм, Т. Савчук, М. Пайкош, Д. Шикерик, Г. Соловійчук, В. Рурик, П. Филипчук, Д. Кащак, С. Дмитро, Перекопський, С. Солтис, І. Романюк, І. Мокан, Д. Пасічняк, В. Ткач, П. Залівців, М. Годованець, П. Йордан, М. Сохацька, І. Боднар, К. Боднар, М. Зємба, В. Зуляк, І. Боднар, К. Боднар, В. Королик, С. Сеньків, М. Гаврищук, В. Яців, Похацький, П. Козак, Д. Поритко, М. Вацик, В. Загасайло, О. Бабій, О. Мочекнюк, решта дрібними. Разом зібрано $ 111.00.

Коляда на ЦУ ОДВУ від 4-го Відділу ОДВУ ім. Юліяна Головінського в Гемтремт/Мішіґен.

1.	п. Данило Шалапай	дол.	10.—
2.	п. Микола Ґорим	„	10.—
3.	п. Андрій Холевка	„	5.—
4.	п. Микола Кузик	„	1.—
5.	п. Осип Жипчин	„	2.—
6.	п. Степан Білий	„	5.—
7.	п. Ярослав Стасюк	„	2.—
8.	п. Павло Старжинський	„	2.—
9.	п. Максим Чубка	„	2.—
10.	п. Богдан Дяків	„	2.—
11.	п. Евген Зубальський	„	5.—
	разом	дол.	46 —

На Пресовий Фонд „Самостійної України" Григорій Яремчук, дол. 5.—

ПОВІДОМЛЕННЯ АДМІНІСТРАЦІЇ

1. З незалежних від адміністрації причин наступило припізнення в випуску окремих чисел нашого журналу. В зв'язку з цим, перепрошуємо всіх наших передплатників. Вони одержуватимуть на один місяць довше журнал, й їхня передплата рахуватиметься за тринадцять місяців.

2. Всім передплатникам, що не вплатили передплати за 1951 рік здержано висилку журналу. Передплатникам, що не вплатили передплати за 1952 рік — розіслано упімнення. Якщо в місяць після висилки упімнення не наступить вплата передплати на журнал, — висилка журналу буде припинена.

2. Кольпортерам, що не вирахувалися за останній квартал 1951 року та перший квартал біжучого року — висилка журналу припиняється. В усіх справах зв'язаних з передплатою і кольпортажами журналу просимо звертатися на адресу:

INDEPENDENT UKRAINE
10944 S. Wentworth Ave
Chicago 28, Illinois

Ціна 30 ц.

ЄДИНИЙ У ЗДА УКРАЇНСЬКИЙ ЖУРНАЛ ДЕРЖАВНИЦЬКОЇ ДУМКИ

„Самостійна Україна“

МІСЯЧНИК КУЛЬТУРИ, ПОЛІТИКИ ТА СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ

виходить кожного місяця в Чікаґо, ЗДА

САМОСТІЙНА УКРАЇНА проголошує ідеї українського державного відродження та визвольного руху.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА бореться за принцип самовизначення і суверенности українського народу, як і всіх інших поневолених ще народів.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА інформує світ і українську суспільність на еміґрації про стан визвольної боротьби і політику окупантів на Рідних Землях.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА з'єднує для визвольної боротьби прихильників і пропаґує потребу матеріяльної та моральної їй допомоги.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА розробляє проблеми національної революції, її ідеології, програму, стратегії і тактики.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА поширює ідею внутрішнього нашого суспільно-політичного солідаризму.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА плекає, творить і поширює на чужині наші високі духові і культурні вартості.

Річна передплата за журнал **„Самостійна Україна”** дорівнює $ 3.

Одне число коштує $ 0,30.

Станьте передплатником „Самостійної України” та приєднайте також і своїх друзів!

INDEPENDENT UKRAINE
10944 S. Wentworth Ave
Chicago 28, Illinois